

Vsebina: OB STOLETNICI KOMUNISTIČNEGA MANIFESTA — FIZKULTURA NA VASI — SLOVENSKA GIMNAZIJA V KOPRU — KJE JE MESTO VSAKE ZENE — NAJBOLJSI SOLINARJI SO BILI NAGRAJENI — MORSKA TRAVA — DOBRO GNOJILO — KAKO VSADIMO SADNO DREVO — NA NASIH POLJAH VEC PROSTORA LUCERNI — KOKOSJI TIFUS IN GRIZA PISCET — MARSAL TITO SRBSKIM UDARNIKOM

GLASILO ENOTNIH SINDIKATOV STO-je

Leto IV, št. 4.

Poština plačana v gotovini

Trst 18. februarja 1948.

Spedizioni in abbon postale I.º gruppo Cena 15 ML 10 IL 4 din

TEKOCI RACUN ZA CONO A TRZASKEGA OZEMLJA: ZALOZNISTVO »PRIMORSKI DNEVNIK«, TRST 11-5374; ZA JUGOSLAVIJO PA: »PRIMORSKI DNEVNIK« - UPRAVA, LJUBL. 6-90 601-19.

Nočemo ukaza 109

Ko je pred nekaj tedni anglo-ameriška vojaška uprava izdala ukaz št. 109, ki naj bi imel pri nas namen rešiti vprašanje vedno bolj čestih odpustov, je klerofašistični tisk pozdravil ta ukaz kot »socialno in humanitarno pobudo vojaške uprave».

Isti dan, ko so peli hvalo okupacijski vojaški upravi, so tudi poveljevali Delavsko zbornico k pobudničkemu ukazu. Pred nekaj dnevi pa smo že videli blaženi in učinkite ukaza. Ki gotovi in učinkite ukaza. Ki so ga Enotni sindikati takoj obsodili, ker so razumeli, da ne more prinesiti nič dobrega in pozitivnega za delavski razred.

Zlonamernost in škodljivost ukaza št. 109 se je takoj pokazala ob prvem vprašanju, ki naj bi bilo s pomočjo tega ukaza rešeno. Na osnovi tega ukaza se sestala zaradi primera konopljarne, katere ravnatelj je zahteval odpust 104 delavcev in delavk, tako imenovana arbitražna komisija, ki bi morala preučiti ali so odpusti resnično upravičeni. Ta komisija, v kateri so bili tudi zastopniki Enotnih sindikatov in Delavske zbornice, seveda le v manjšini, je kljub razkazom, da so odpusti neupravičeni, sklenila odpustiti najprej 40 delavk, naknadno pa še 35. Tako se je ob tej priliki ukaz št. 109 dokončno razkrinkal kot sredstvo tukajšnjih industrijev, da bi s pristankom sindikalne organizacije odpustili naše delavce iz tovarn.

Pri tem so računali popolnoma jasni. Če ima n. pr. kak industrijec namen odpustiti 50 delavcev, je dovolj, da javi omenjeni komisiji, da mora odpustiti 100 delavcev. Arbitražna komisija, ki naj bi imela nekako blago mešetarja, seveda gre po kompromisni poti in pristane na odpust 50 delavcev. Po vsem tem je jasno, da sindikalna organizacija ne more sodelovati v taki komisiji, kar bi pomenilo sodelovati pri odpustih delavcev in sodelovati s tistimi industrijskimi krogi, ki skušajo pri nas izvajati naklepe imperializma, sodelovati pri odpustanju delavcev s tistimi, ki skušajo naravno uničiti našo industrijo in spreminiti Trst v imperialistično vojaško oporišče.

Zato so Enotni sindikati umaknili svojega zastopnika iz te komisije, razkrinkali pred vso javnostjo njene spekulativne namene ter odločno pribili, da ne bodo na noben način sodelovali pri odpustanju delavstva.

In posledice tega ukaza so se prav kmalu pokazale. Slab zglede rad vleče in odpusti so se začeli množiti tudi v drugih podjetjih. Za konopljarstvo so na vrsti Beltrame, Alabarda, Lepore, »Cantiere Giuliano« in drugi. Izhod iz tega težkega položaja pa je samo eden: popolna zapora odpustov, za katero so Enotni sindikati pripravljene boriti se z vso odločnostjo pri čemer stoji za njimi vse tržaško delavstvo, ker ve, da si bo le z borbo lahko zaslužilo svoje pridobitve. Zato svoj gmojni položaj ter nreprečilo vse nakane anglo-ameriškega imperializma in njegovih tržaških lutk.

IVAN BUKOVEC-VOJMIR

V. Plenum ES Zapora nad odpusti z dela in ukinitev ukaza 109 je odločna zahteva vsega tržaškega delavstva

Zadnji dogodki na sindikalnem torišču so jasno pokazali, kam je okupacijska oblast merila, ko je izdala ukaz št. 109, tem ukazom je hata, da bi delavci sami prevzeli odgovornost pri teh odpustih, češ da so nujna posledica težkega gospodarskega položaja. In da je to res, je najbolje pokazal primer konopljarne, kjer je arbitražna sodišča sklenilo odpustiti 40 delavcev.

Ukaz 109 - past za delavce

Plenum je otvoril tov. Vojmir, nakar je spregovoril tov. Destradia. Spomnil se je dogodkov leta 14. februarja 1902 ter jih primerjal s sedanjim stanjem. Borba je bila tedaj sicer drugačna, ker so bili drugačni pogoji, toda bistvo je ostalo isto: delavstvo se kakor tedaj bori za izboljšanje svojega težkega gospodarskega položaja in za svoje pravice.

Zadnji dogodki na sindikalnem torišču so prozorno pokazali, kam merijo indu trije. Kot zvesti hapej svojih anglo-ameriških gospodarjev izvajajo svoj načrt uničevanja tržaške industrije, katerega rezultat je vedno večja brezposelnost, beda in mrtvilo. Odkar so prevzeli pri nas oblast anglo-američani so nasprotniki delovnega ljudstva vedno bolj utrjevali svoj položaj in povzročili vedno večjo brezposelnost tržaškega delavstva, da bi ga popolnoma ukrotili in podvržli. Ko so se žutili s podporo svojih gospodarjev dovolj močne, so si izmislili ukaz št. 109, s katerim bi hoteli varati delavstvo. Ta ukaz naj bi bil nekak zavora odpustom in brezposelnosti, v resnici pa gre le za umazano in podlo spekulacijo. In to spekulacijo naj bi odobrili celo zastopniki delavcev samih! Ta spekulacija je v skladu s težnjo okupacijske uprave, ki hoče izločiti iz industrije strokovne moči ter jih popolnoma deklasirati in ustvariti iz njih krdele pokornih sužnjev. Tej politiki pa so se Enotni sindikati uprli, ker nečejo postati sokrivci pri odpustih delavcev. Zato so umaknili svojega zastopnika iz arbitražnega sodišča. Delavci nočejo ukaza št. 109, temveč hočejo zaporo nad odpusti z dela, kar že dolgo časa zahtevajo.

S tem da so nekako odobrili odpust delavcev pri konopljarji, so hoteli dati tudi drugim industrijem zgled, kako odpuščati delavce. Primer konopljarne naj bi bil začetek množičnih odpustov in izumiranja tržaške industrije. In res, hitro nato so tudi v podjetju Beltrame začeli govoriti o možnosti odpusta kakih 80 delavcev, češ da jim primanjkuje dela.

Vse delavstvo solidarno s tovariši v konopljarji

Zaradi vseh teh spetk je nastalo med delavci konopljarne silno razburjenje in so vsi izrazili odločnost, začeti proti poizkusu delodajalcev odločno in ostro borbo. Pri tem pa jih bo podprlo vse tržaško delavstvo, ki se dobro zaveda, da je prišel čas za odločen nastop in da je treba napraviti konec vsakemu popuščanju, ker gre za življenje in delo tisočev tržaških družin. Prišel je čas, da se prepereči delodajalcem, da bodo še nadalje pod zaščito okupacijskih tankov utrjevali svoj položaj na škodo delavstva, ki je že itak v obupnem gmojtnem položaju.

kar pa naj bi bil še začetek. Ta primer pa je vse delavstvo silno ogorčil, kajti delavci niso nikakor pripravljeni kopači sami sebi jama. Spričo nastopa položaja je bilo nujno zavzeti odločno stališče in zato se je v petek 13. t. m. v ul. Conti 11 sestal plenum Enotnih sindikatov ter razpravljati predvsem o ukazu št. 109, o njegovih namelih in posledicah.

Po poročilu tov. Destradia je podal tov. Rizzotti podrobno poročilo o poteku poga anj med delodajalci in zastopniki delavcev v konopljarji ter pri tem pokazal vso umazano spekulacijo lastnikov tega podjetja. Ti lastniki izkoriščajo bojazen delavk, ki iz strahu pred odpustom z dela delajo kot črna živina v težkih delovnih pogojih, le da bi jih ne vrgli na cesto. Pri tem del'a pri nekaterih strojih po ena delavka, kjer sta bili doslej dve, in po dve, ker so bile po tri. Po'eg tega pa morajo opraviti v skrajšanem delovnem času isto delo kot prej. Izrabljanje teh delavk že nima nikake meje. In vse to vrši pod pretvezo nekake »reorganizacije«.

Po poročilih tov. Destradia in Rizzottija se je razvila živahna diskusija, v katero so posegli številni delavci. Vsi so poudarili svojo odločnost, da ne bodo dopustili izkoriščanja delavstva, kakršnega izvajajo imperialisti v svojih kolonijah, ter zahtevali, da se napravi konec vsakemu popuščanju nasproti delodajalcem. Končno je plenum poveril mestnemu odboru ES na'ogo, naj se v borbi z delodajalci poslužijo vseh onih sredstev, ki se mu bodo zdela

bolj primerna. Potem so vsi navzoči delegati izglasovali naslednjo resolucijo, ki jo na kratko povzemamo:

Plenum se je sestal zato, da razpravlja o položaju, ki je nastal v konopljarji zaradi uveljavitve ukaza št. 109 VU. Pri tem ugotavlja, da je nedelavska večina v razsodišču odobrila odpust 40 delavcev iz konopljarne, sindikalni predstavniki pa so odklonili podpis razsodbe razsodišča. Plenum je odobrilo postopanje delavskih zastopnikov in odobrilo odstop delegata Enotnih sindikatov iz razsodišča. Ukaz št. 109 je le sredstvo za legalizacijo odpustov, ki jih hočejo izvesti delodajalci z odo-

britvijo predstavnikov delavcev samih. Zato je plenum zahteval preklic ukaza št. 109 in da se izda ukaz o zaporu odpustov. Plenum je končno pooblastil odbor ES, da v ta namen začne agitacijo in ooldarnostno akcijo z delavci konopljarne na način, ki ga bo imel za najbolj primernega.

Tako se je zaključil V. plenum Enotnih sindikatov, ki je jasno zahteval pot za bodočo borbo in pokazal se enkrat, če je to sploh bi o treba, okupacijski upravi in industrijem, da ima potrpežljivost delavstva svoje meje in da se ne da lak napenjatj do skrajnosti.

Dovolj je spletk imperialistov in njih podrepanikov

Položaj pa se je od plenuma še bolj zaostрил. V ponedeljek so v konopljarji od 7.30 do 9. ure stavkali v protest proti razsodbi arbitražnega razsodišča Z odpusti pa ne groze le v konopljarji, temveč tudi pri podjetjih Alabarda, Sarrom, Lepore in Beltrame. Spričo tega stanja se med delavstvom širi vznemirjenje, saj se vsi zavedajo, da pride lahko vsak trenutek vrsta tudi nanje. Zahteva vsega tržaškega delavstva je, da se odpusti končno prenehajo, da se preklic ukaza št. 109, ki je le pesek v oči in da okupacijska vojaška uprava takoj izda ukaz o zaporu odpustov z dela. Če pa okupacijska oblast in industrije ne bodo upoštevali teh zahtev delavstva, tedaj bodo vsi delavci odločno odgovorili in s složnim splošnim nastopom prisilili industrije, da ne-

hajo s svojimi umazanimi spekulacijami ob podpori anglo-ameriškega imperializma, po katerega navodilih delajo na tem, da bi upropastili še ono malo tržaške industrije, ki sedaj obratuje. To niso le besede, saj so tržaški delavci že dovoljkrat pokazali svojo borbenost in odločnost, ko je šlo za njihove življenjske interese in za obrambo demokratičnih svobod.

V tej zvezi je šla včeraj k polk. Laneju, načelniku urada za delo, delegacija Enotnih sindikatov, ki je zahtevala, da se izda ukaz o popolni zaporu odpustov z dela. Delegaciji so odgovorili, da ji ne morejo o tem dati nikakega konkretnega odgovora, češ da se morajo prej posvetovati s pravnim uradom itd. ter da jo bodo ponovno sprejeli, kakor hitro bo mogoče dati odgovor na njeno zahtevo.

Namen ukaza 141

Naše kmete in najemnike bi radi pregnali z njihove grude

V najbližji okolici Trsti do prve svetovne vojne ni bilo kolonov ne najemnikov. Prej so bile tod skoraj izključno večji ali manjši posestniki. Toda pod okupacijo fašistične Italije je šlo marsikatero posestvo na boben zaradi prevelikih davkov. Za smešno nizko ceno so pokupovali posestva slovenskih kmetov italijanske banke, odvetniki in mestni bogataši, drugod pa zloglasni »Ente per la rinascita«.

Namen fašistične Italije je bil jasen: gospodarsko uničiti in zasužnjiti slovenskega kmeta.

Po končani vojni so vsi koloni in najemniki upravičeno pričakovali, da bo vsaj delno popravljena krivica.

Enotni sindikati so že leta 1945. napravili predlog za ukinitve stare krivice polovinarske pogodbe in za novo pravičnejšo ureditev do morebitne agrarne reforme.

Toda veleposestniki in okupacijska uprava niso hoteli nikdar pristati niti na pogajanja. V tem oziru so se vedli še slabše kot tržaški industrijalci.

Veleposestniki kot Orlando, ing. Puchalovič, De Angeli itd. so vedno hudo izkoriščali svoje kolone in najemnike.

En primer: Jurčič Jože iz Milj, Puchalovičev kolon z mešano pogodbo, je moral dati letno za 1900 kv. m

zemlje, ves ta božji blagoslov: 1200 lir, 300 litrov vina, 200 kg žita, 250 kg krompirja, 50 kg koruze, 300 kg zelenjave, 120 litrov mleka, 50 kg grozdja, 50 kg breskev, 25 kg fižola, 110 jajc in 3 kg najboljših svilnjine.

Odredba okupacijske VU št. 141 daje veleposestnikom pravico, da zahtevajo 28 krat več kot med vojno, sedaj pa govorijo, da bodo zahtevali celo 60 krat več na osnovi povišanja cene žita, kar je seveda nesmisel za naše kraje, ki predelajo smešno nizke količine žita.

Ker se najemniki in polovinarji upravičeno upirajo, saj ne morejo plačevati tako ogromnih vsot denarja, so gospodarji predali spore sodišču. Sedaj dobivajo najemniki tržaške okoliš in polovinarji sodnijska pisma z ukazom, da morajo v osmih dneh zapustiti posestva in zemljo, plačati najemnine in vse sodnijske stroške.

Značilno je, da brani interese teh izkoriščevalcev našega kmeta tudi znani pripadnik demokracije odvetnik Abrami.

Od polovinarjev pa zahtevajo gospodarji polovico pridelka in vso razliko od leta 1945., odkar so jim namreč koloni izročali le eno četrtino. Ker pa nobeden nima toliko blaga, tu-

di če ga bi hotel izročiti gospodarjem, bi moral plačati po cenah črne borze.

Položaj polovinarjev in najemnikov je vsak dan obupnejši. Okupacijska oblast in veleposestniki zvesto nadaljujejo protiljudsko politiko fašistične Italije z namenom, da izpodrinejo slovenske kmete in polovinarje in jih nadomestijo z italijanskimi ezuli, ki dobivajo vsakovrstno podporo iz dobro znanih virov. Naši kmetje bi bili tako prisiljeni zapustiti svojo zemljo, se seliti, ali čakati na zaposlitev v industriji, ki je ni. Sovinisti in okupacijska oblast hočejo na ta način napraviti tudi neke vrste gospodarsko politični branik s svojimi zvestimi pripadniki, zagrizenimi šovinisti v bližini meje z Jugoslavijo.

Pa tudi slovenski kmetje-poseselniki so zelo prizadeti od okupacijske oblasti in vojske.

Vojaštvo kar pustoši njive, nasade in pašnike s tanki, topovi, kamioni in konji, elovi na lisicah, ter povzroča ogromno škodo našim kmetom. Do sedaj niso okupacijske oblasti izplačale še nobene škode. Vse tozadavne izjave in akte o povzročenih škodi je imel urad Clalmas Hirings v ulici XX Settembre št. 1. Poslali so jih v Benetke, od tam v Treviso, sedaj pa v Videm.

(Nadaljevanje na II. strani)

Zborovanje pri Sv. Jakobu

Branili bomo našo industrijo - naš kruh

V nedeljo 8. februarja je bilo na Sentjakobskem trgu veliko sindikalno zborovanje, ki se ga je udeležilo nad trideset tisoč ljudi in ki je izzvenilo v mogočno manifestacijo, za mir, delo in kruh ter bilo obenem opomin, da se bo tržaško ljudstvo odločno borilo proti vsem imperialističnim splošnim. S svojo ogromno udeležbo pa je delovno ljudstvo tudi še enkrat za vselej pribilo, da ne bo dopustilo uničevanja tržaške industrije in sabotiranja gospodarstva na Tržaškem ozemlju.

Množici je spregovoril tov. Destradi in orisal položaj na sindikalnem in gospodarskem področju. Omenil je ovire, ki jih je postavljala vojaška uprava zborovanju, ko je hotela poslati zborovatelje izven mesta, nato pa obravnaval novo delovno pogodbo, o kateri nočejo delodajalci nič slišati, čeprav so Enotni sindikati zahtevali

govezna pogajanja glede konopljanje in škodljive posledice ukaza 109. Pri tem je dejal, da ne bodo delavci nikoli sodelovali pri odpustih z dela, in se vprašal, ali ni dovolj že 26.000 brezposelnih. Nato je omenil popolno mrtvilo v trgovini in plovbi ter končal svoj govor z besedami: »Borili se bomo za novo delovno pogodbo, za naše socialne zahteve in pravice, borili se bomo z vso odločnostjo proti vsem poizkusom uničevanja industrije, ker s tem bomo branili naše delo in naše življenje.

Za tov. Destradijem je spregovoril v slovenščini tov. Vojmir, ki se je dotaknil predvsem vprašanj, ki tarajo našega kmeta. Dejal je, da vzporedno z našo industrijo uničujejo tudi naše kmečko gospodarstvo in da so v ta namen v zadnjem času zvišali davke, da niso izplačali kmetom škode, ki so jim jo povzročili z gradnjo strateških cest ter ne

ZBOROVANJE PRI SV. JAKOBU

le to, da bi delavske mezde krile vsaj 80 ostoikov življenjskih potreb delavcev.

Toda še bolj važno kot je mezno vprašanje, je vprašanje delovnih pogojev delavstva-40 urni delovni teden, vprašanje delavk in izenačevanje njihovih mezd, če je njihovo delo enako vredno moškemu, povišanje mezd v skladu z leti dela, vprašanje počitnic, delovne obleke, itd., vse to še vedno čaka rešitve. Zelo pereče in važno je tudi vprašanje priznanja tovarniških odborov, češar se tudi industriji na vse kriplje otepa, ker hočejo oropati delavce njihovih pravic in pridobitev osvobodilne borbe.

Nova delovna pogodba bo tudi morala rešiti vprašanje mladine in naraščanja strokovnih kadrov. Tudi na tem torišču se opažajo kvarne posledice politike, ki teži za uničenjem tržaške industrije. Na 7000 brezposelnih mladincev jih je le 500 zaposlenih v tržaški industriji. Posledica te politike pa je tudi odpuščanje delavcev z izgovorom, da ni dela, čeprav je vsem dobro znano, da so ladjedelnice in druga podjetja odbila naročila iz zalednih držav.

Tov. Destradi je nato omenil dol-

nudijo kmetom industrijskih izdelkov in gnojil po cenah, ki bi bile zanje pristopne.

Na koncu zborovanja je ljudstvo sprejelo protestno resolucijo, v kateri je odločno protestiralo proti prepovedim zborovanja na tržaških trgih.

Gospodarska komisija pri ES v Kopru

Pri okrajnem odboru ES v Kopru se je ustanovila gospodarsko-kmetijska komisija, ki bo sodelovala s sindikatom kmečke stroke za dvig gospodarstva in kmetijstva v koprskem okrožju. V ta namen preučuje stanje kmetijstva v Istri, probleme in potrebe ter načine, da se kmetijstvo dvigne posebno po onih vaseh, kjer je zelo zaostalo. Komisija bo preučila tudi možnost finančno-gospodarske ureditve in organizacije, da se pripomore potrebnim kmetom. Strokovnjaki agronomi pa preučujejo možnost in način intenzivnejše produkcije in bolj racionalnega obdelovanja zemlje.

Novi Beograd
ponos narodov Jugoslavije

V drugem planskem letu bosta gradnja novega Beograda in avtomobilske ceste Beograd-Zagreb največji mladinski akciji, ki bosta še enkrat poudarili da Jugoslavija gradi, medtem ko imperialisti rožljajo z orožjem. Odkar so se v jugoslovanskem tisku pojavile prve vesti o preureditvi sedanega in graditvi novega Beograda, se je opazilo pri delovnih ljudeh veliko zanimanje, ki vsak dan narašča. Beograd je danes v resnici glavno mesto vseh narodov Jugoslavije, enako kljub vsem poštenim državljanom. Beograd je središče gospodarskega, političnega in kulturnega življenja FLRJ. Maršal Tito je dal osnovne smernice za razvoj Beograda. V nekaj letih mora postati Beograd milijonsko mesto, ki bo v vsakem pogledu veren izraz sile, plemenitosti in ustvarjalnosti jugoslovanskega delovnega človeka.

Na praznem prostoru med Zemunom in Beogradom, na levi obali Save in desni obali Donave bo zgrajen novi Beograd, ki naj bi imel v približno 15 letih 250.000 prebi-

ES zbrali nad milijon lir

za zimsko pomoč brezposelnim

Delavci, včlanjeni v Enotne sindikate, so prispevali nad milijon lir za zimsko pomoč brezposelnim. Če pomislimo na težke gospodarske razmere, v katerih žive delavci, tedaj je to res velika vsota. Brezposelni se bodo zato morali zahvaliti le požrtvovalnosti svojih zaposlenih tovarišev, če dobe nekaj pomoči, ker domači kapitalisti niso skoraj popolnoma nič prispevali ter so tako še enkrat pokazali ves svoj egoizem. Spričo tega pa delavci že enkrat ponavljajo, da se s to skromno pomočjo ne reši vprašanje brezposelnosti, marveč da je treba dati brezposelnim delo, ki bi ga bilo v izobilju, če ne bi se tu izvajala imperialistična politika, ki hoče Trst popolnoma upropastiti.

2. seja centralnega odbora ES
za Tržaško ozemlje

V nedeljo zjutraj se je sestel v Kopru na svoji 2. seji osrednji odbor Enotnih sindikatov za Tržaško ozemlje. Na seji so razpravljali o sindikalnem položaju, obenem pa so obravnavali ves gospodarski problem Trsta. Poleg tega je bilo tudi govora o statutu nove sindikalne organizacije ter je bil sprejet novi grb Enotnih sindikatov. Nato so se dotaknili vprašanja naših kmetov, raznih mezdnih vprašanj, nove delovne pogodbe, ukaza št. 109 itd. Osrednji odbor je odobril in potrdil sklep izvršilnega odbora ES, da se ukaz 109 ne priznava in da se umaknejo zastopniki Enotnih sindikatov iz arbitražnega sodišča, ki je bilo ustanovljeno na osnovi tega ukaza.

V tobačni manufakturi
morajo zaposliti tržaške delavce

V Trstu je veliko brezposelnih žena. V zadnjem času so začeli krožiti glasovi, da bo zopet začela obratovati manufaktura tobaka, ki bi utegnila zaposliti precejšnje število brezposelnih delavk. Ker bi se tudi v tem primeru lahko dogajale razne nerednosti in bi lahko zopet imeli prednost razni vesulji, so Enotni sindikati pozvali delavke, naj se oglase na njihovem sedežu v ul. Imbriani in se vpišejo v poseben seznam. In res, kmalu je ta seznam dosegel število 1500 delavk.

Medtem pa je vojaška uprava javila, da bodo delavke zaposlili le preko svojega urada za nameščenje in da se sploh ne bo upo-

Ustanovitev strokovne zveze
železničarjev ES

Na ustanovno zborovanje strokovne strokovnih zvez železničarjev E. S. zveze Enotnega sindikata železničarjev za Tržaško ozemlje v ul. Conti 11 je prihitelo veliko število železničarjev. Zborovanje je pozdravilo več delegacij delavcev drugih strok, ki so prinesli zborovalcem svoja voščila.

Iz poročila o sindikalnem položaju med železničarji je bilo razvidno, da se je vodila težka borba, ker je še mnogo železničarjev brez razredne zavesti; kljub temu pa je ta borba žela lepe uspehe. Seveda je uprava železnice splošno, da bi preprečila enotnost in ustvarila iz železničarjev pokorne hlapce imperializma, pri čemer jo je seveda podpirala okupacijska oblast.

Nova strokovna zveza pa se bo odločno borila proti nezdravim razmeram med železničarji in njeno gesto-

bo: moralizirati okolje, odstraniti z železnice razne izmetke ter se boriti za ekonomske, politične in socialne pravice železničarjev.

Po raznih poročilih in živahnih diskusijah je bil izvoljen glavni odbor nove strokovne zveze ter so poslali pozdravne brzojavke osrednjemu odboru jugoslovanskih železničarjev v Beogradu in osrednjemu odboru italijanskih železničarjev v Rimu.

Opozorilo kmetovalcem
istrskega okraja

Opozorjamo kmetovalce istrskega okrožja, da imajo na razpolago pri svojih kmetijskih za drugih sledeča skropila za uničevanje škodljivcev in raznih boleznih sadnega drevja in rastlin: drevesni karbolnej (zadnji čas za uporabo), zeleno galico (solfato di ferro), modro galico, svinčni arzenjat, tobačni izvleček (estratto di tabacco), ogljikov žvepec (solfuro di carbonio), Ceresan in Granovit rumianco.

Uporabljamo ta zelo uspešna sredstva za uničevanje raznega mrčesa in boleznih naših kulturnih rastlin. Uporabljamo jih pravočasno, ker bomo na ta način preprečili ogromno škodo našemu gospodarstvu.

V kolikor kmetje niso poučeni o uporabi omenjenih skropil, naj se obrnejo na svoje okrajne ali na okrožni kmetijski odsek, kjer dobe vsa pojasnila.

Težke življenjske razmere
tržaških žena

Pretekli petek je bila mestna predkongresna konferenca ASIZZ. Na tej konferenci so žene obravnavale tudi težki gospodarski položaj večine tržaških družin, katerega breme pada najbolj na ženska ramena.

Zaradi namerne gospodarske politike okupatorjev postaja gospodarsko stanje vedno slabše in čeprav je tržaška industrija, če dela, sposobna zaposliti vse delavstvo, imamo v Trstu 20.000 družin brezposelnih, ki morajo živeti s podporo, katere ne zadostuje niti za en teden. Tudi stanovanjske razmere so v mnogih primerih obupne in na stotine družin živi v hišah »stratajeva«. Tu se trpa do 8 ljudi v eni sobi, medtem ko so najemnine v redkih na novo zgrajenih hišah delovnemu ljudstvu nedostopne. Poleg ogromnega števila brezposelnih je tudi na tisoče in tisoče upokoencev, ki dobivajo komaj od 2 do 6.000 lir na mesec.

Pri vsem tem največ trpijo žene, ki res ne vedo, kako bi dale kaj v lonec

za svoje može in otroke. Se slabši pa je položaj, če kdo v družini zbolí. One žene, ki so zaposlene, pa delajo v zelo težkih pogojih. Plače in mezde so nezadostne in nižje od moških, žene morajo opravljati težka dela, higienske razmere na delu so obupne in mnogo žena opravlja delo težakov. Žene, ki delajo v pristanišču, so dnevničarke in nimajo pravice do zdravniške oskrbe. Mnogo teh žen pa mora čakati po več mesecev na delo. Ko postanejo stare, pa dobe le 2000 lir pokojnine.

Tudi položaj žena, ki delajo doma za razna obrtniška podjetja ni mnogo boljši. Če delajo na svoj račun pa jim nalagajo visoke davke. Pritožujejo pa se tudi učiteljice, za katere ni poskrbljeno v primeru boleznih in životarije, če so odvisne le od borne pokojnine, ki jo dobe po mnogih letih službovanja.

Vse to izkoriščanje delovnega ljudstva, zlasti pa žena se mora prenehati in žene bodo to dosegle le, če bodo složne in združene.

Novi Beograd, ki ga grade na levi obali Save in desni obali Donave, bo ponos vse Jugoslavije. To bo prekrasno mesto z ravnimi in širokimi cestami in bulvarji, s številnimi parki in krasnimi nabrežji. Novi Beograd bo eden najlepših spomenikov slavne Titove dobe. Gradili ga bodo ob vsakdanji in neumorni skrbi maršala Tita. Ob izlivu Save v Donavo, nasproti kalmeždanski trdnjavi, ki bo popolnoma obnovljena, se bo visoko dvigal Dom centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije, ena najvažnejših zgradb v Jugoslaviji, katere dominantni obris bo simbolično izražal velikansko ljubezen in hvaležnost, ki jo čuti narod Jugoslavije do Komunistične partije. Skozi novi Beograd bo prekop Sava-Donava za potniški in blagovni promet. Čez Savo bodo zgradili štiri nove mostove. Novi Beograd po zamisli maršala Tita mora biti zgrajen v rekordnem času v 12 do 15 letih.

Na prostoru, kjer bo zgrajen novi Beograd, bo treba nasuti ogromno količino peska in zemlje, približno 70 milijonov kubičnih metrov. Ves ta teren bo moral biti urejen v približno treh mesecih. Letošnja dela bodo zelo obsežna. V načrtu je, da bo letos treba utrditi obalo v dolžini 2.800 m, nasuti 6 milijonov

kub. metrov rečnega peka, 1.900.000 kub. metrov prsti, 330.000 kub. metrov zemlje in kamenja, izkopati 1.170.000 kub. metrov materiala iz prekopa ter nasuti na plateau železniške postaje novi Beograd in del nove proge, ki bo peljala skozi novi Beograd 10.170.000 kub. metrov zemlje. Treba bo tudi zgraditi vodovodno mrežo v dolžini 7 km, kanalizacijsko mrežo v dolžini 3 km ter pogozditi 50 ha zemljišče. Letos bodo gradili tri velikanske stavbe, za katere delajo sedaj načrte, in sicer Dom centralnega komiteja KP Jugoslavije, palačo predsedstva vlade FLRJ in poslopje velikega državnega hotela. Razen tega je predvideno tudi zabijanje pilotov za poslopje zveznega notranjega ministrstva in Državno opero, ki bo zgrajena na desni obali Save, kjer je sedaj železniška postaja Beograd. Temelji za te nove zgradbe v novem Beogradu bodo na betonskih opornikih.

Letos bo pri gradnji novega Beograda delalo okrog 5.000 kvalificiranih delavcev, mnogih arhitektov, inženirjev in tehnikov ter 50.000 članov Ljudske mladine. Inženirji in tehniki, urbanisti in kiparji bodo našli na gradiliščih novega Beograda široko torišče svojega dela, kjer bodo lahko v polni meri pokazali svoje sposobnosti.

Ob stoletnici Komunističnega manifesta

Leto 1848 ima v zgodovini velik pomen, saj označuje revolucionarno gibanje, ki je zajelo po marčni revoluciji na Dunaju skoraj vso Evropo. In prav v tem vzdušju je izšel Komunistični manifest, ki je največji proizvod človeškega duha in misli.

Po francoski revoluciji, ki je osvobodila tlačana ter ustvarila prostega, svobodnega meznega delavca, se je začela v Franciji, Angliji in drugih deželah naglo razvijati industrijska proizvodnja. Velika kapitalistična industrija je surovo izkoriščala delavce. Zastutek je bil malenkosten, delovni čas je trajal 16 do 18 ur. Tudi otroci so delali skoraj toliko ur. Politično so bili delavci brezpravni. Te strahote kapitalističnega izkoriščanja so prisilile najnaprednejše ljudi, da so razmišljali, kako bi zgradili boljše družbo, kjer ne bi bilo izkoriščanja. Bila sta to v Franciji Saint-Simon in Fourier ter Owen v Angliji. Vsi ti so mislili, da bodo zgradili novo, boljše družbo s pomočjo prepričevanja in s propagando svojih idej. Njihov socializem je utopičen, neuresničljiv. Utopisti so čutili v delavskim razredom, vendar niso v njem videli tiste sile, ki je sposobna preobraziti družbo v njenih temeljih.

V Angliji se je širil pokret charlistov, ki je organiziral delavske množice v borbi proti izkoriščevalcem. Leta 1834 so se v Lyonu uprli delavci. Revolucionarji so izdali proglas, v katerem so pisali: »Sivar, za katero se boriš, je stvar vsega človeštva, stvar sreče naše domovine in zagotovitve bodočnosti!«

Na obzorju zgodovine se pojavlja nov razred moderne družbe — delavski razred. Vendar se proletariat še ni zavedal svojega zgodovinskega poslanstva, manjkalo mu je pravega orožja, to je znanstvenega razumevanja nalog, oblik in metod borbe za njegovo osvoboditev. To orožje sta mu dala Marx in Engels. Proletariatu sta postavila kot glavni cilj zrušitev kapitalističnega razreda in vzpostavitev socialistične družbe. Njuna teorija se opirala kot pri Saint-Simonu, Proudhonu in Owenu na utopične predpostavke, marveč je temeljila na znanstveni analizi razvoja človeške družbe. Marx in Engels sta dala socializmu znanstvene temelje.

O Komunističnem manifestu pravi Lenin: »V tem delu je z genialno jasnostjo in nazornostjo orisan svetovni nazor, dosledni materializem, ki obsega tudi področje socialnega življenja, dialektika kot najbolj vsestranski in najgloblji nauk o razvoju in svetovnozgodovinska vloga proletariata, ustvarjalca nove socialistične družbe (Zbornik, zvezek XVIII).«

Nastanek marksizma je bil prava revolucija v razvoju družbenih znanosti. Idealističnim nazorom, posebno v gledanju na zgodovino, je bil dan doleden udarec.

Komunistični manifest ima samo štiri poglavja, ki zgoščeno, globoko in jasno označujejo buržuazna protislovja. V prvem nam pojasnjuje, da je zgodovina vseh dosedanjih družb zgodovina razrednih bojov. Fevdalno-tlačanski redu je sledil buržuazni prav tako neizbežno bo sledil kapitalističnemu socialistični, kajti tak je zakon razvoja družbenih proizvodnih sil.

Komunistični manifest je danes bolj kot kdaj koli živa sila, ki odkriva in bica vse gnijočje rane kapitalističnega reda, hinavske fraze o štirih svobodah in zapadni demokraciji.

Danes prav tako kot pred 100 l. velja tretje poglavje Komunističnega manifesta o kritiki reakcionarnih in oportunističnih teorij, ki poskušajo zavirati razvoj delavskega gibanja. Oportunisti vseh vrst in barv nastopajo proti temeljnemu naukom Marxa in Engelsa. Odpovedali so se dosledni borbi proti kapitalizmu ter širijo nauke o mirnem, organiziranem prerasčanju kapitalizma v socializem. Lenin, ki je razvil teorijo marksizma v dobi propadajočega kapitalizma in imperalizma, je izvršil veliko nalogo čiščenja socialdemokratskih strank, ki so bile izrazita opora kapitalističnega reda.

Današnji desničarski socialisti Atlee in Bevin v Angliji, Blum v Franciji ter Saragat v Italiji so glavni stebri

imperalizma. Se več, v svoji hlapčevski uslužnosti so svoje imperialistične gospodarje prekosili v prizadevanju, da bi zadržali in rešili kapitalizem pred propadom, ki je zgodovinsko nujen.

Glavna misel, osnovna ideja, ki spremlja ves Komunistični manifest, je odstranitev buržuaznega, kapitalističnega razreda po delavskem razredu ter oblast ljudstvu, ki more iztrgati iz rok kapitalizmu vsa proizvodna sredstva ter zgraditi novo socialistično družbo.

Te ideje so se že uresničile v Sovjetski zvezi ter v vzhodnih evropskih državah, kjer vlada ljudska demokracija, in so vodilo vseh ostalih demokratskih množic v borbi proti imperalizmu.

M. S.

Krojni tečaji

Pred nekaj dnevi so se končali krojni tečaji, ki so jih organizirali ES koncem novembra. Tečaji so bili v ulici Montfort, dva pri Sv. Ani, pri tovarni Modiano, v Miljah in v Camporah. V Nabrežini, kjer so začeli nekoliko pozneje zaradi ovir od strani okupacijske oblasti, pa še nadaljujeta dva tečaja, eden za Nabrežino, drugi za okolico.

Tečaji, ki so se pravkar zaključili, je obiskovalo 230 deklet in žena, ki so dosegle zadovoljiv uspeh. Mladina bo pokazala na prihodnji razstavi, kaj se je naučila in kako zna že delati. Opaža se zanimanje za nove tečaje, zato bo v kratkem začel nov krojni tečaj v ulici Montfort.

Tečaji bodo otvorjeni, kjerkoli se bo pokazala potreba in zanimanje zanje.

Zene in dekleta naj izkoristijo priliko, ki jo nudi naša sindikalna organizacija, da se bodo učile, ker jim bo nedvomno zelo koristilo.

Fizkultura na vasi

Med našim kmečkim ljudstvom je žal ukorenjena stara miselnost, da na kmetih ni potrebna fizkultura. »Kaj telovadba? Ni je nam treba, saj se gibljemo od jutra do večera, da nas boljše vse kosti! Tako slišiš pogostoma še po nekaterih vaseh. To staro miselnost moramo odpraviti. Kmetu, posebno pa kmečki mladini, ki opravlja težko delo v poletnem času je prav zaradi tega fizkultura potrebna.

Najtežja dela so v poletni dobi, pozimi in v pozni jeseni ni tako težkih opravil. Ko pride spomlad in delo, posebno oranje in košnja,

pazimo in ga krepimo, ako da je vedno pripravljen za vsako delo in uporabo.

Le opazujte, če je v vasi mladenič, ki redno telovadi, je bolj gibčen in se ne utruja tako hitro kot drugi pri svojem delu. Kakšni pa postanejo šivilje, krojači, čevljarji ki so od jutra do večera zkrivljeni v svojem delu in ne poskrbijo vsaj za malo časa telovadbe?

Telovadba oziroma fizkultura je tudi vzgojno sredstvo.

Kaj to pomeni? Kakor vzgajamo mlade rastline na njivi, sli sodno drevje, da ostane zdravo in da okre-

GOJENCI SKOCJANSKE SOLE SE ZE PRIPRAVLJAJO ZA 1. MAJ

tedaj gre prve dni bolj težko od rok. Marsikdo se pritožuje, da ga vse boli, da je ves polomljen, dokler se mu telo ne privadi.

Pri kmečkem delu so gibe skoraj vedno isti in enostavni. Ko kosiš je spodnji del telesa skoraj negiben, prsni koš pa je stalno uprt naprej. Ko koplješ, si ves čas skrivljen in vedno delaš le iste gibe, če orješ ravno tako. Le mišičevje roke pride najbolj do izraza in se nesorazmerno z drugimi vadi in trudi. Človek postane okoren, negibčen, čeprav je močan. Večkrat pa več velja gibčnost kot sama moč.

Zdrav človek, zmožen vsakega napora in dela, mora biti vsestransko razvit in utrjen, zato so potrebne vaje, telovadba, krepitev vseh mišic človeškega telesa, potrebna je fizkultura, kot vaja in krepitev človeškega organizma.

Kaj bi bilo, če bi človek vedno jedel le eno hrano in če bi delal stalno le eno in isto delo?

Človeško telo, najbolj komplikirani in občutljivi stroj, zahteva kakor vsi stroji, da stalno nanj

di dober sad, tako moramo vzgajati sami sebe, posebno pa našo mladino. Kako pa se pri fizkulturi vzgaja mladina? Kaj pridobi?

Ste bili 1. maja v Trstu? Ste li videli telovadni nastop naše mladine na stadionu?

Pri fizkulturnih vajah in nastopih se naša mladina uči samodisciplin, uči se obvladati svoje nagibe in težnje, krepi svoj značaj, uči se duha kolektivnosti, krepi hrabrost in zavest svoje moči.

Množični fizkulturni nastopi so obenem tudi lepo kulturno izražanje mladih kipečih sil.

Zato, starši na kmetih, ne ovirajte vaših otrok! Nagovarjajte jih, naj goje in razvijajo fizkulturo tudi po vaseh!

Ti pa, kmečka in delovna mladina, prednjači tudi v tem pogledu!

Na prvomajski nastop, ki bo ponovno pokazal moč in silo naše mladine, pa se vestno pripravljamo vsi, da bomo dosegli najlepše uspehe.

Slovenska gimnazija in Dijaški dom v Kopru

DIJAKINJE PRI UCENJU

V Kopru že tretje leto deluje slovenska gimnazija, ki ji je priključen dijaški dom za dečke in deklice. Koper je sicer pretežno italijansko mesto, je pa gospodarsko in prometno središče svojega slovenskega zaledja. Zato ima slovensko ljudstvo polno pravico do slovenske srednje šole v Kopru.

Ljudska oblast je takoj po osvoboditvi razumela da Slovenska Istra potrebuje domačih učiteljev, uradnikov, profesorjev in drugih izobražencev, ki bodo razumeli svoje ljudstvo in poznali njegove potrebe. Zato je ustanovila šole, ki naj izobražuje in vzgaja istrsko mladino. Ze prvo leto je šel zavod 103 učencev, lani 163 letos pa kar 222.

Učenci so doma s Tržaškega ozemlja. Največ jih pošiljajo v šolo vasi Čezarji, Pobegi, Skofije in Sv. Anton. Letos ima zavod 4 gimnazijske razrede, v prihodnjem šolskem letu pa se bo odprl 5. razred. Učenci večinoma starejši, zreli učenci, ki se večje težave jim dela še vedno materinski jezik, toda kljub temu kažejo zanj največje zanimanje. Najboljši je 4. razred, ker so v njem večinoma starejši, zreli učenci, ki se zavedajo, kakšne vrednosti je znanje, in ki dobro vedo, da je dolžnost vsakega izobraženca posredovati kulturne dobrine ljudstvu, iz katerega izhajajo.

Učenci, ki imajo dober posluš in veselje do petja, sodelujejo v dijaškem pevskem zboru, ki je že večkrat nastopil pred občinstvom na raznih proslavah.

V internatu stanujejo 204 učenci, od katerih uživa brezplačno mesto

32. Vojne sirote pa podpira Uruženje vojnih invalidov. Po pravih dijaškega doma smejo stanovati v njem le dobri učenci, dočim za slabše v njem ni mesta. V prvem in drugem šolskem letu je bil internat nastanjen v gimnazijskem poslopju. Zaradi velikega porastva števila dijakov pa se je moral letos internat za fante preseliti v drugo stavbo, ki pa je mnogo premajhna in ni prikladna svojemu namenu.

Če hočemo nuditi prihodnjo leto gimnaziji tisti razmah, ki ji ga želimo, potem bo brezpogojno treba dograditi novi dijaški dom. Načrti za dijaški dom so že izdelani in odobreni, prav tako so že izkopani temelji za to stavbo v Semedeli.

Dijaška matica si je zadala težko in odgovorno nalogo, da zbere vsa potrebna materialna sredstva za zidanje in opremo internata. Mnoge ustanove, organizacije in zasebniki so že postali ustanovni člani Dijaške matice. Skoro vsi zavedni Slovenci pa so njihovi podporni člani. Po vaseh so organizirani krajevni odbori, od katerih nekateri pridno pošiljajo prispevke. Toda vse to je še vedno premalo, ker bo novi dom slovenskih dijakov v Kopru stal težke milijone.

Dolžnost vsakega zavednega Slovenca ni bila, da vedno na vsakem koraku propagira plemenito idejo podpornega društva slovenskih dijakov in mu skuša po svojih najboljših močeh bodisi moralno ali gnotno pomagati. Le tako bo Dijaška matica zmogla dovršiti težke naloge, ki jo čakajo.

Dopolnilni izpiti za učitelje z italijansko maturo

Učitelji in učiteljice z italijansko maturo, ki hočejo polagati dopolnilne izpite iz nacionalnih predmetov, naj vložijo do 1. marca prošnjo, kolokvano s 30 lirami nastojljeno na komisijo za dopolnilne izpite — učiteljske v Portorožu. Izpiti bodo od 15. do 20. marca.

Katera sindikalna podružnica bo prednjačila?

Verjetno bodo polagali izpite vsi učitelji in učiteljice.

Ne pozabite priložiti overovljen prepis, oziroma prevod maturitetnega spričevala!

Knjige v roke, in srečno!

MORSKO TRAVO NABIRAJO

Borba indijskega ljudstva za svobodo in neodvisnost

Angleški imperialisti so 15. avgusta 1947. razdelili Indijo na dva dela in proglasili vsak del za dominion angleškega imperija. Uprava je bila poverjena vodstvu Indijskega nacionalnega kongresa v Indostanu, Muslimanski ligi pa v Pakistanu.

Ljudske množice so to odločitev sprejele z velikim navdušenjem, ker so smatrale, da so vendar dosegle neodvisnost in možnost ureditve novega življenja in napredka.

Toda stanje, kakor bomo videli, se je spremenilo za malo ali nič. Med vojno so britanski imperialisti izvažali vse mogoče prideleke in izdelke iz dežele za vzdrževanje vojske. Cene so verjetno naraščale in je nastala inflacija. Z zakonom je bil dovoljen 400 odstotni dobiček. Tekstilna industrija pa je dosegla celo šestkrat večje dobičke od celokupne investicije.

Delavske množice so zahtevale zvišanje dnevnic, kontrolo nad cenami in druge ukrepe ter so začele stavkati. Toda mnogo Indijcev je padlo zaradi tega pod angleško krogljo.

Po končani vojni je nezadovoljstvo doseglo vrhunec. Britanski upravni aparat je začel v obupen položaj. Tedaj so Angleži sprejeli kompromisno rešitev in izročili oblast Nacionalnemu kongresu in Muslimanski ligi.

Delavci so od nove vlade zahtevali nacionalizacijo večjih industrijskih podjetij, agrarno reformo in druge ukrepe, ki so zapisani v programu Nacionalnega kongresa. Toda vlada je odgovorila, da tega ne

more izvesti zaradi težkoč, ki so jih prikazali industrijca. Britanski in ameriški finančni krogi so namreč zahtevali od vlade jamstvo, da se ne bo nacionalizacija nikoli izvedla, ker bi oni sicer utrpeli veliko škodo.

Vse to ni slučajno. Indija je sicer dobila tako zvano »neodvisnost«, toda vodstvo vlade in vodilna mesta so v rokah najbolj reakcionarnih elementov buržuazije in velikokapitala, istih ministrov, ki so bili prej v britanski vladi. Prav tako so ostali vsi prejšnji funkcionarji pri policijskem ter upravnem aparatu.

Pa ni še dovolj. Neposredno pod vodstvom vlade se organizirajo razkolniški sindikati, da cepijo enotnost Vseindijskega sindikalnega kongresa in Kisan Sabe (organizacija revnih kmetov, bajtarjev in kmetijskih delavcev). Oblasti ovirajo te organizacije na vse mogoče načine, prepovedujejo sestanke in zborovanja z izgovorom, da se preprečijo neredi. Medtem pa nudijo vsi pomoč razbijalcem enotnosti delavstva in sami organizirajo pokolje med hindujski in muslimani.

Po Gandhijevi smrti je položaj v Indiji še bolj kritičen. To pa koristi le onim, ki jim je pri srcu nesloga in razcepljenost ljudstva, da ga laže držijo na svojih vajetih. Prav zaradi tega je moral izginiti Gandhi.

Razmere v Indiji pa so v marsičem enake razmeram in raznim spletkam imperialistov, ki hočejo spremeniti Trst v kolonijo.

Kje je mesto vsake žene

Ce le površno prelistamo tržaški tisk, bomo takoj zapazili veliko razliko med enimi in drugimi listi, kar se tiče naše žene.

V reakcionarnih in kapitalističnih listih bomo zaman iskale naše probleme, kajti zanje takih problemov sploh ni. Kapitalizem se ni nikoli zanimal za ženska vprašanja; žene ni smatral za enakopravno moškemu; ženo je le izkoriščal, tako da so to žene na lastni koži občutile, pa naj si bo pri delu, pri plačah, da niti ne govorimo v javnem življenju, ki žena vanj sploh ni imela nikakega pravega dostopa. Redke so bile one, ki so — kakor bele vrane — zavzele kak višji položaj. Navadno so ženo cenili kot ženo kakega «velikega» moža ter so jo slikali pri raznih sprejemih v večerni toaleti ali s šopkom rož v rokah. Žene kot take, zaradi nje same spriče njenih zmožnosti niso priznavali. Navadno jim je služila žena le za kuhinjske opravke in za okras po raznih salonih, za zabavo po letoviških in na prireditvah.

V demokratičnem tisku pa najdemo naše prave probleme na vidnih mestih, kajti ti smatrajo tudi te probleme za nad vse važne. V Sovjetski zvezi zavzema žena enako mesto kot moški, uživa enake pravice in ima tudi enake dolžnosti. Tam najdeš ženo povsod, po ministrstvih, v kolhozih, tovarnah in drugih javnih službah in tudi v vojski, da, tudi v vojski. Žena je postala popolnoma enakopravna moškemu. Tako je tudi v bližnji Jugoslaviji, kjer si je žena že v narodno-osvobodilni borbi priborila vse pravice, in danes si jih je s svojim delom pri izgradnji in obnovi svoje domovine še ojačila. Najdemo žene med večkratnimi udarniki, novatorji itd.

Španska žena se je borila tesno ob strani moškega v državljanski vojni proti izdajalcem domovine in tujemu špekulantskemu vmešavanju imperialističnih sil. Se danes gine veliko stvilo žena po španskih ječah. Spomnilo se junaških grških žena, ki se s svojimi moškimi tovariši pod vodstvom generala Markosa prav tako bore proti izdajalcem svoje rodne zemlje in proti tujemu vmešavanju anglo-ameriških sil, ki hočejo iz njihove domovine ustvariti strateško oporišče za vojno proti demokratičnim silam ter zaslužiti tudi nje in njihove otroke.

V Romuniji, Bolgariji, Češkoslovaški, Poljski, Mačarski, Albaniji, kjer že vlada demokracija, si je žena utrla pot do svojih pravic in javnega življenja. V Franciji, Italiji in drugod po svetu si je žena prav tako našla svojo pot in podpira demokratične sile v borbi proti imperialističnemu zasluževanju.

In tudi naša žena se danes bori proti takemu zasluževanju, proti izkoriščevanju ter podpira demokratično ljudsko fronto, ker se predobro zaveda, da se bo edino z zmago te fronte

osvobodila tudi ona sama in si zagotovila takšno mesto v človeški družbi, kakršno že imajo žene v državah, kjer vlada prava demokracija, ki štiti nje, zakon in družino, ki jih brani pred gospodarskim izkoriščanjem in socialnim zapostavljanjem.

Težka bo še borba. To čutimo žene povsod in še posebej na sindikalnem poprišču, kjer se morajo naši sindikati že danes boriti predvsem zato, da dosežejo take delovne in mezdne pogoje, spriče katerih bo našem delovnemu človeku zagotovljena pravica do življenja, ki bo človeka vredno.

Naši sindikati se hudo, a neodnehno borijo proti delodajalcem in njihovim agentom v Delavski zbornici, ki jih podpira anglo-ameriški imperializem, ki s svojo zakonodajno prakso

naravnost izliva vsa nasprotja, da bi mu služila v njegovi politiki proti delovnemu ljudstvu in proti njegovi demokratični fronti, ki bi na njenih razvalinah zgradil tudi oporišče za napad na bratsko Jugoslavijo in druge demokratične države s Sovjetsko zvezo na čelu, pa tudi za morebitni napad na demokratične sile v bližnji Italiji, ki bi se hotele otresti domačih in tujih izkoriščevalcev svoje zemlje ter zaživeti svobodno življenje in dati ljudstvu najosnovnejše pravice do življenja, pravico do miru, dela in kruha. Me, kar nas je žena, se dobro zavedamo današnjega položaja, zavedamo se važnosti, solidarnosti, enotnosti in našega deleža v Ljudski fronti. Zato ne bomo nikoli popustile, temveč bomo vztrajno in trdno sodelovale z vsemi demokratičnimi silami do naše popolne zmage, saj bo ta prinesla tudi nam vse pravice, tako na sindikalnem, političnem in drugih področjih, pravico do naše popolne emancipacije in pravico do enakopravnosti žene z moškimi.

(Marija Perič, ES)

Zavarovanje za primer smrti v Tržaški Istri

Objavili smo že vrsto podatkov o nekaterih panogah socialnega zavarovanja, kakor je bilo urejeno proti koncu preteklega leta v Tržaški Istri, kjer ga tudi upravlja enoten zavod. Danes se bomo pomudili pri zavarovanju za primer smrti.

V takem primeru dolega uredba družin ko rento, družinsko pokojnino kakor tudi posebno enkratno izplačilo. Poslednje pritiče preživelemu zakoncu ali kakemu drugemu družinskemu članu, samemu zavarovancu, kolikor jih morda ne pripade iz drugega enakega vira, kakor tudi samemu zavarovancu, če mu umre kdo izmed njegovih družinskih članov, kolikor ima seveda sam pravico do takega izplačila na osnovi svojega zavarovanja, ki mora ob nastopu smrtnega primera trajati že najmanj 6 mesecev. Znesek dosega zanj 30 kratno njegovo dnevno zavarovano plačo, za preživelega zakonca, starše ali otroka v starosti nad 14 let 15 kratno, v manjši starosti pa 3 kratno.

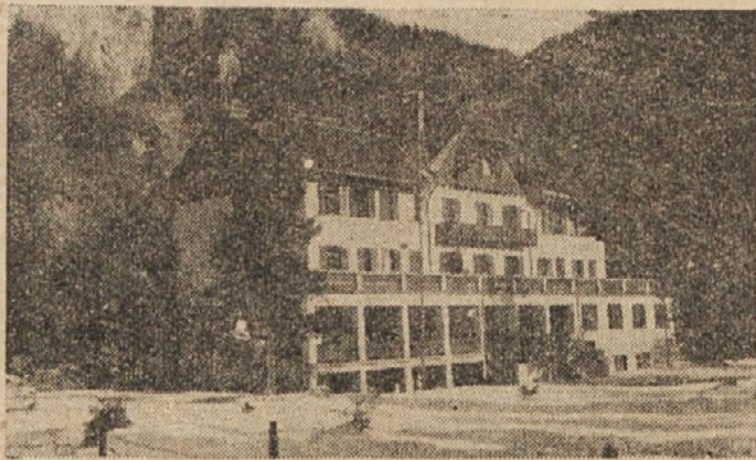
Družinska renta pritiče družinskim članom umrlega zavarovane: vdovi, stari nad 40 let, mlajši vdovi, kolikor za delo ni sposobna ali ima otroke v starosti pod 14 leti; za de'o nesposobnemu vdovcu; otrokom do 18. o'nosno 24. leta starosti (slednjim, če dotlej traja njih učna doba); staršem, vnukom, bratom in sestram, kolikor so živeli v zavarovanevi družini v njegovo breme, slednji le, kolikor se renta ne bi izerpala že pri prejšnjih upravičencih.

Renta vdove in za prvo popo'no siroto znaša polovico; renta otrok in ostalih popolnih sirot ter drugih upravičencev po eno četrt no ce otne rente. Skupno pa te poslednje ne smejo presežati. Vdova ima pravico do rente, dokler ne st'ene no-

vega zakona. Pod enakimi pogoji je prežive'emu zakoncu in otrokoma priznana tudi družinska pokojnina.

Pokojnina in izplačilo ob smrti zapadeta v pet letih. Če zavarovaneec ni dosegel polne pravice, a je bil vsaj tri leta zavarovan, pritiče upravičencem, 5 odst. njegovih celotnih zavarovanih prejemkov v zadnjih 5 o'nosno vseh letih, odkar se mu je zavarovanje prič'e'o. Vdovi pritiče polovica, otrokom pa ena četrtina zavarovaneve pokojnine. Če je vdova živela vsaj leto ločeno od zavarovaneca, ji ne pritiče nikaka pokojnina.

Renta se zniža na eno tretjino, če si je prizadeti družinski član sam pridobil pravico do pokojnine. V primerih rente in pokojnine iz raznih virov, ostane rentniku večja renta. Za ot'a rente se izplačuj'ejo v rokih do enega leta.

POCITNISKA KOLONIJA MARTULJKU

Najboljši solinarji so bili nagrajeni

Preteklo nedeljo so imeli sičolski solinarji svoj praznik. Uprava solin je namreč razdelila denarne nagrade so-

ve in sindikalne podružnice ter tov. Skočir od okrajnega odbora ES, ki je imel kratek nagovor. Po razdelitvi na-

SKUPINA NAGRAJENCEV

linarjem, ki so pridelali največ soli na kv. m in onim, ki so oddali najlepšo sol.

Denarno nagrado je dobilo 35 solinarjev in delavcev.

Sezona pridobivanja soli traja od aprila do oktobra. Solinarji so po večini sezonski delavci, ki pa dobro zaslužijo s svojo družino posebno če je suho in vroče poletje. Po sezoni imajo postranski zaslužek z eno ali drugo zaposlitvijo. Nekateri imajo malo posestvo ali ribarjvo.

Piranske ali sičolske soline so že iz davne dobe. Pokolenja in pokolenja družin opravljajo skozi stoletja ta poklic. Solinarji so po večini iz Sv. Jerneja, Sičol, Sv. Lucije, Portoroža in nekaj jih je iz Pirana.

Letos je visoka klima napravila solinarni ogromno škodo v 16 km dolgem plovnem kanalu. Sedaj pa stalni delavci v solinah urno popravljajo, da ne bo produkcija trpela.

Nagraditvi, ki je bila v ljudskem domu Sv. Jerneja, so prisostvovali skoraj vsi solinarji in delavci, člani upra-

grad najboljšim je bila skupna zakuška, nakar so se solinarji prijetno razgovarjali in zabavali.

Manžanci gradijo svojo cesto

Vprašanje ceste, ki bi olajšala dostop do Manžana in preko njega tudi do Pomjana, je Manžancem bellilo glave vseh zadnjih 25 let. Ze takrat se je načelo z velikimi načrti, z bobnečimi frazami in pozneje celo s krediti. Kredite so pobasali vsiljeni podežlati, imperij je vzel vrag, Manžanci so ostali brez ceste.

Sedaj so se ceste sami lotili v polni zavesti svoje moči in v trdnem prepričanju, da jim bo njih ljudska oblast priskočila na pomoč. Sani so organizirali preskrbo gradbenega materiala, orodja, hrane za delavce in celo denarnih sredstev. In sami so tudi zagrabili za kramp in lopato.

Po pol vasi hkratu odhaja na delo, stvar so z delom prispevali domala v prvem tednu so odkopali na stotine kubičnih metrov zemlje, laporja in skriljavca. 263 ljudi je opravilo nad 1700 ur prostovoljnega dela. 25 voznikov je odvažalo material. Za skupno stvar so ze delom prispevali domala 150.000 lir. Prekopali so cestišče že v dolžini 400 m.

Drobne vesti

NOVE TEKSTILNE TOVARNE

Letos bodo v SZ zgradili 156 velikih tekstilnih tovarn. Največji del investicij je je določen za izgradnjo podjetij za pridelavo bombaža.

POSUSILI BODO MOCVIRJE

V Sovjetski zvezi so velika močvirja. Letos bodo izsušili skoraj 150.000 ha ter spremenili močvirja v pašnike in polja. Na osušenih močvirjih je pridelek mnogo boljši kot na drugih poljih.

Po bratski Jugoslaviji

Ljubljana ni več «dolga vasa», kakor se pojo naši fantje na vasi; postalo je glavno mesto slovenske republike, važno industrijsko središče. V nekaj letih je ne boš več spoznal, tako se bo razširila in razvila. O tem se lahko prepričaš, če le bežno pogledaš iz nebotičnika, ali če se pelješ s tramvajem proti Siški.

St. Vič, Siška, Ljubljana, to je sedaj že vse skupna enota. Hiše tu kar rastejo, posebno odkar so zgradili v Siški Ljostroj. Vsak Slovenec, vsak Jugoslovan je ponosen na ta prvi veliki uspeh petletke. Pred dobrim letom so tam kopali po nitvah še krompir in obratni koruzo, le inženirji so postavljali neke znake in kolce. Sedaj se dviga ogromna zgradba, v njej teče železo iz najmodernejših nečih in delajo stroje za obnovo in elektrifikacijo železe. Ze več hišah delavcev je v Ljostroju zasnovanih. V nekaj letih, ko bo izgraditev dokončana, na njih bo kar na desetisoče. Kakor drugod, našta in iznajdnost tudi stanovanjski bliski za delavce.

Pa to ni edina industrija v Ljubljani. Tu je tovarna panija, tam druge kmetijske, prehrambena industrija itd. Po regulacijskem načrtu se bo Ljub-

ljana širila severno od postaje in proti St. Vidu. Pri Tivoliju in ob Tržaški cesti bodo pa kulturne ustanove, šole in domovi in pravni uradi. Pri Tivoliju bodo letos začeli graditi tudi pionirsko železnico, kakor jo imata že agreb in Beograd. Staro mesto bo sčasoma izginilo, v Ljubljanskem gradu pa bo zgodovinski muzej osvobodilne borbe. Ker je Ljubljana tudi geografsko središče in je na važnem prometnem položaju, se bo prav gotovo leno razvijala.

Ljubljančani, in kdor v Ljubljano prihaja, pa upajo, da bo tudi ljubljanska meša sčasoma izginila, ko bodo posušili Barje, ali močvirje v južni okolici. Ko hodiš po ljubljanskih ulicah, siliš več govoric, pogostoma ti udarja na uho italijanski jeziki.

Italijanskih delavcev je namreč v Ljubljani vedno več. Doma ne pridejo zaposlitve, mnogi so preneseni in jim grenilo življenje, ker so se borili proti fašizmu. Zato na so prišli v novo Jugoslavijo, da se preživijo in da s svojim strokovnim delom pomagajo urediti naša podjetja.

Ko smo se nekateri pogovorili s tovariši glavnega odbora E. S., smo obli-

skali italijanski krožek. Na razpolago imajo lepe prostore v središču mesta. Tu se zbirajo vsak večer, razgovarjajo se, čitajo časopise in večkrat prireditelj kulturne nastope ali zabavne večere. Prihajajo delavci, uradniki in študentje, ki jih je lepo število.

V Ljubljani se je naša delegacija ločila na dve skupini. Eni so ostali v Ljubljani drugi pa smo odpotovali v Maribor, da si ogledamo ta važni industrijski center in da povemo delavcem na skrajni severni meji Jugoslavije, kako je pri nas v Trstu.

V Ljubljani je bilo zborovanje v veliki unionski dvorani, ki je bila nabitopolna. Gruče ljudi, ki niso mogli v dvorano, so poslušale govornika na cesti. Tovariš Renato je govoril s takim občutkom in prepričevalnostjo, da je kar kinelo med ljubljanskim občinstvom, ki vedno od blizu zasleduje z velikim zanimanjem borbo tržaškega delavstva.

Maribor je zelo občutil vojno. Mariborske ulice so bile ob osvoboditvi polne ruševin, toča meščani, stari in mladi, so trčili krenko v roke krampe in lopate in očistili mesto. Mesto je bilo občuteno obenem ruševin in izdajalcev, nemurarijev, ki so zbežali kot kofra, ali so morali nabrati svoje in očiti, ker so sodelovali z okupatorjem.

Ko so Nemci vdrlj v Jugoslavijo, so ze v nekaj dneh napravili v Maribo-

ru vrata in pol. Slovenske gruzine so se morale kar izseliti v nekaj urah, druge so zaprli in jih pobili, v mesto pa so naselili še novih pajdašev.

Sedaj je Maribor dobil spet svoje prvotno lice in si leči rane. Kljub vsem težavam poškodovanega mesta pa mariborska industrija lepo napreduje. Mariborska tekstilna industrija je znana že iz predvojne dobe. Sedaj se še bolj razvija. Obiskali smo veliko mariborsko tekstilno tovarno.

Sprejeme nas učenci vajeniške šole. Iz vseh krajev Jugoslavije so: Slovenci, Hrvati, Bosanci, Srbi itd. Tu pridobivajo potrebnega strokovnega znanja, pri strojih in praktičnem delu pa se izpopolnjujejo, da bodo presneli vse svoje znanje in mladinski polet v produkcijo.

Tovarniški kompleks je ogromen. Da bi si lahko vse ogledali, bi potrebovali vsaj 5 ali 6 ur. Tu čistijo volno, bombaž, tam predejo, tkejo, v zadnjih paviljonih pa se množijo kupi zabojev sukanca, platna in sukna. V veliki dvorani bi kar gledal in poslušal, čeprav se mi zdi, da me bo oglušilo brenenje neštevilnih strojev, ki neprenehoma pojo svojo pesem. Brhka dekleta in žene skrbno nazijo, gibčne so in bistre, nekatere delajo kar na več strojev, na mnogih visl rdeča zastavica. da je dekleta prav nonosno.

Ko bi bil nesnik, bi ustavlil in zapel pesem stroju in ženi delavki.

Kako si preskrbimo dober semenski krompir

Ker se približuje pomlad, mislimo, da bo naše kmete gotovo zanimalo vprašanje semenskega krompirja in nadaljujemo članek o tem vprašanju, ki smo ga že objavili v prejšnji številki našega lista.

Vrščikanje krompirja

Kadar je potreba po semenskem krompirju velika in hočemo uporabiti čim več gomoljev za seme, tedaj se poslužujemo vrščikanja predvsem večjih gomoljev.

Znano je, da ločimo pri vsakem gomolju krompirja popek, ki predstavlja oni del, s katerim je gomolj prilepil h koreninam krompirja, ali širikski del, in pa vršček (tudi krona

Najbolj cenjeni gojitelji zgodnjega krompirja silijo v zabojih ali na deskah za seme odbrane gomole, katerim so odrezali vršičke zato, da poženejo močnejše ostala spodnja očesa. Vršičke same večkrat celo zavržejo. Brez vršičkov siljeni gomolji nudijo lepe, enakomerno razvite poganjke in se dajo lepo rezati pred setvijo z dvema, kvečjemu tremi očesi na vsako sadiko. Ta postopek se da nekako primerati obrezovanju sadnega drevesa, kateremu tudi režemo vrhove vej zato, da poženejo bolj silno stranski poganjki, ki so navadno tudi bolj rodovitni. Saj gomolji pri krompirju niso pravo seme, ker ne nastanejo iz cveta, ki mora biti celo oplojen, ampak le rastoči deli rastline in odgovarjajo nekako vejam pri drevesih.

KROMPIRJEVA VRSIČKA

imenovan), ki je na nasprotni strani popka in predstavlja oni del, kjer se gomolj v zemlji daljša. Vršiček ima gosta očesa, dočim jih popek sploh nima, ter so na njegovem spodnjem delu zelo redka. Čim daljši in večji je gomolj, tem večja je razlika med obema deloma glede očes.

Na podlagi dognanj ruskih kmetijskih izvedencev, tako poroča «Kmečki glas» z dne 8. januarja, so očesa vršičkov bolj rodovitna kot pa očesa spodnjega ali popkovega dela gomoljev. Od gomolja odrežemo 1 do 2 cm vršičke od 10 do 20 gr teže, tako da hranimo na vršičku čim več očes, medtem ko porabimo ostali del gomolja za hrano. Pri tem opravilu ali vrščikanju moramo paziti, da vršičke pravilno hranimo do saditve. Najprej moramo odrezane vršičke na razmeroma vlažen in topel prostor, da se na rani napravi kožica, ki brani vršiček pred naglim izsušenjem. Po približno petih dneh, ko smo kožice medtem večkrat premešali, da se med seboj ne sprimejo, jih hranimo do saditve v hladnejšem in vlažnejšem prostoru, po možnosti v zabojih. Paziti moramo, da niso plasti vršičkov preveč debele, da ne bi morebiti začeli gniti. V tem primeru je potrebno vršičke razkužiti, kar napravimo z opravitvijo z živim apnom ali s praškom «Caffaro».

Vrščikanje v Istri

O tej priložnosti moramo tudi omeniti navado naših kmetov istrskega obrežja, ki se poslužujejo vrščika-

SILJENI KROMPIR

Naše najmanj en rod s povsem drugim namenom, kot ga priporoča omenjeni članek v «Kmečkem glas».

kakor so se izpridile doslej vse v Evropi več ali manj znane stare vrste krompirja, ter je ponekod (n. pr. v Plavljah, v Pobegih, pri Piranu in drugod) zelo rodovitna in spada gotovo med najbolj zgodnje vrste krompirja na svetu.

Nakup semenskega krompirja

Nakup semenskega krompirja je za vsakega kmeta vedno težaven, če ne zaradi drugega, vsaj zaradi pomanjkanja denarja. To velja posebno za našega kmeta, ki potrebuje res dober semenski krompir in take vrste, ki bo dobro uspevala na tukajšnjih tleh. Zal, je izbira zelo omejena, kajti vrsti «Albona» in «Rožnik zgodnja», ki edina nudita gotov uspeh, letos silno primanjkuje. V kolikor bo tega semenskega krompirja naprodaj, ga bo treba iskati le pri kmetu pridelovalcu ali pri kmetijskih zadrugah, ki pri kupcih ne delajo spekulacij in ne iščejo posebnih dobičkov.

V Trstu bo letos naprodaj najbrž tudi pristen holandski zgodnji krompir vrst «Eersteligen» in «Buitje», ki imenovani domači vrsti. Ti dve vrsti lahko kolikor toliko nadomešata prej imenovani domači vrsti. Ti dve vrsti sta bili tukaj že preizkušeni pred vojno z razmeroma dobrim uspehom. Za nakup holandskega ali kakakega drugega semenskega krompirja, ki bo mogoče še prišel na trg, je najbolj priporočljivo, da se kmetje obrnejo do svoje lastne organizacije po starem reku: «Svoji k svojim».

Ing. A. C.

Kako vsadimo sadno drevo

Preden sadimo sadno drevesce, moramo predvsem dobro pripraviti zemljo. Nikdar pa ne smemo vsaditi drevesa na ono mesto, kjer je že drugo drevo usahnilo. Ostanki korenin starega drevesa bi okužili mlade koreninice. Če se odločimo za nasad specializiranega sadovnjaka, prekopljemo vso zemljo kakih 60—80 cm na globoko, kar je odvisno več ali manj od kakovosti zemlje. Ako pa nameravamo izvršiti nasad v vrste, je najbolje, da odpremo jarek širok 1.50 m in globok od 80—100 cm. Pri tem pa moramo paziti, da ločimo gorajo plast zemlje od one, ki je v nižjih plasteh. Ako se odločimo, da bomo sadili posamezna drevesa, pa pripravimo najmanj 1.50 m široko ter 1 m globoko jamo. Zapomniti si moramo, da mora biti jama izkopana vsaj tri mesece pred časom, ko nameravamo izvršiti nasad. Ako je za sadovnjak namenjena zemlja v nižjih plasteh, precej vlažna, je dobro, da napravimo na dnu jarka ali pa jame drenažo, ki bo pospešila odtok vode.

Ce nam pridejo drevesca od daleč in so več dni potovala, jih moramo postaviti v prostor, kjer bodo varna pred mrazom, jih osvežiti z vodo in nato pokriti z namočnim finim peskom. Na takšen način se bodo drevesca obdržala več dni.

Ne smemo pozabiti, da morajo drevesca najti za rast v zemlji veliko količino redilnih snovi. Preskrbimo si zato pravočasno dovolj dobrega gnojja in potrebnih umetnih gnojil.

Kakih 15 do 20 dni pred saditvijo napolnimo 3/4 jame takole: na dno nameramo navadno zemljo, vrh nje pa denemo zemljo, pomešamo z dobrim gnojem. To napravimo največ zaradi tega, da se ne bo drevesce več usedlo, ko bo že vsajeno. Če sadimo visoka in srednja drevesca je potrebno, da prej v bližino, kjer bo stalo drevesce, zasadimo kol. Ta naj bo raven in olupljen, ker le tako bo trajal del časa in ne bo nudil zavetja škodljivcem, ki se najraje skrivajo pod skorjo.

Pred saditvijo, prepričaj se, da so drevesca zdrava. Skorja ne sme biti odrgnjena, ravnostako ne smejo biti koreninice plesnive. Biti morajo tudi dobro razraščene ter bogate z zlatimi koreninicami.

Pred saditvijo, se prepričaj, da so slabe koreninice. Za to uporabljaj dobre škarje. Tudi krona naj se obreže takoj, posebno pri spomladanski sadit-

vi. Vse obrezane korenine naj bodo obrnjene navzdol. Pazi, da je korenina tam kjer jo odrežeš, beša, ker je to znak, da je zdrava. Odrežke slabih koreninice pa spravi v stran. Nato pa namočil vse koreninice v brozgo, napravljeno iz svežega kravjeka, fine zemlje in vode.

Pri saditvi morata biti vsaj dve osebi. Ena drži drevesce v primerni višini, druga pa stavi koreninice v pravilno lego, to je, ne preveč navpično. Z rokama naj potem zagrebe koreninice, seveda z najboljšo zemljo ali pa peskom. Pri tem opravilu rabi roke, ne pa noge. Ko so koreninice tako pogrnjene, potresi nato dobro zrelega gnojja in umetnih gnojil v naslednji meri: 0,5 kg superfosfata in 0,25 kg kalijevega sulfata. Nato napolni jamo z navadno zemljo in pazi, da ne zakriješ cepljenega mesta. Če je potrebno, naj se vsajeno drevo tudi nekoliko zalije, na kar naj se priveže k opornemu kolu, vendar ne pretesno. Poneče šele naj se deblo dobro priveže.

Zapomni si, da ne vsadiš pregloboko drevesca, ako hočeš imeti dober uspeh. Cepljeno mesto mora biti vedno najmanj 5 cm nad površino zemlje. Na vsak način vrat drevesca ne sme biti zakrit več kot 10 cm.

Tako vsajeno drevesce moramo razkužiti s 3% raztopino modre galice in apna ali pa 3% prašu Caffaro.

Pri nasadih se je treba držati naslednjih razdalj:

Marelice: a) visokodebelne na 5 m razdalje v vrstah in med vrstami, b) pritlikave 10 m v vrstah, 12 m vrsta od vrste;

črešnje: a) 10 in 12 m, b) 4 in 5 m; jablane: a) 10 in 12 m, b) 6 in 8 m; pritlikave jablane, cepljene na ivančke, 3 in 4 m;

hruške: a) 8 in 10 m, b) 5 in 6 m; pritlikave hruške, cepljene na kutine 3 in 3 m;

breskve: a) 5 in 6 m, b) 3 in 4 m; češolje: a) 5 in 6 m; b) 4 in 5 m.

Vedeti moramo, da s saditvijo dreves nismo še postali sadjarji. Če hočemo imeti vsako leto pridelek, moramo skrbeti za cepljenje, zimsko škropljenje z raztopino modre galice, ki naj se opravi vsaj dvakrat. S tem preprečimo marsikatero spomladansko bolezen drevesja. Pozabiti tudi ne smemo na redno gnojenje in okonavanje, predvsem pa se sadnih dreves ne smemo spominjati le takrat, ko pride čas pobiranja sadja. Dr. I. B.

Morska trava dobro umetno gnojilo

Med ostalimi hranilnimi snovmi, ki primanjkujejo naši zemlji, katera je že več let izčrpana, je tudi kalij. Kalij je važen činitelj v rastlinskem življenju - posebno pri rastlinah, ki vsebujejo škrob. Brez dovoljne količine kalija ne moremo pridelati večjih količin krompirja, pese, repe, graha in paradiznikov.

Kako nadomestiti pomanjkanje kalijevih umetnih gnojil? Velika zaloga kalijevih gnojil je morje. V morju so neizčrpani viri kalija in to snov črpajo iz morja v veliki meri za svoj razvoj morske trave (alge). Ob osekali vrže morje na obalo velike količine te trave, in to morajo naši poljedelci izkoristiti.

Uporaba morske trave v kmetijstvu ni nova stvar. Kmetje v obalnem predelu istrskega okrožja uporabljajo morsko travo že več let za steljo. Niso pa še vsi prepričani o vrednosti morske trave kot gnojilu. Morska trava vsebuje velik odstotek kalija in zaradi tega jo lahko uporabljamo kot nadomestek za kalijevo sol. Morsko travo moramo pred uporabo pustiti nekaj časa na odprtem prostoru, da izpere z nje dež morsko sol. Šele tedaj jo uporabimo kot nastilj ali še bolje pri pripravi dragocenega gnojila - komposta. Če imamo na razpolago večjo količino morske trave, jo lahko sežgemo in uporabimo pepel kot pravo kalijevo umetno gnojilo.

Drugo gnojilo, ki vsebuje velike količine kalija, je pepel. Tudi s tem se zelo slabo gospodari. Koliko stotov tega gnojila se po nemarnem

zavrže v zimskem času po naših mestih. To gre vse v škodo naši kmetijski proizvodnji. Vsak naš urad in tovarne po mestih bi morale imeti posebne sode, v katerih bi se lahko hranil pepel, nato pa oddal kmetom.

Vsa goriva ne vsebujejo enake količine kalija. Igljasti les vsebuje 5-6%, listnati les in listje (bukev, hrast, itd.) pa do 15% kalija. Pepel premoga vsebuje komaj 1% kalija. Omeniti je še, da vsebuje pepel velik odstotek apna (3P-35%). O vlogi apna pri prehrani rastlin - pri izboljšanju fizične, kemijske in biološke s'rukture zemlje je bilo dovolj govora v «Naši gredi» (apnjenje - peskanje kislih zemljišč). Pri gnojenju s kalijem pa ne smemo zanemarjati vloge apna. Kalij namreč vleče iz zemlje mnogo apna, s katerim se spaja; zato je gnojenje s kalijevimi umetnimi gnojili tesno povezano s količino apna, ki ga vsebuje zemljišče.

Pepel trosimo pred setvijo. Najbolje je, da ga pobranamo. Pepel je izvrstno gnojilo za travnike in deteljišča. Pospešuje rast detelje in lucerne. Če gnojimo travnike s pepelom si preskrbimo krmo najboljše vrste. Gnojenje s pepelom učinkuje več let, toda moramo ga v zadostni množini raztrositi. Za 1 ha ga potrebujemo približno 10 stofov. Če pa imamo premalo pepela za gnojenje travnikov, je najbolje, da pognojimo vsako leto samo en del travnika.

Dr. F. Juriševič.

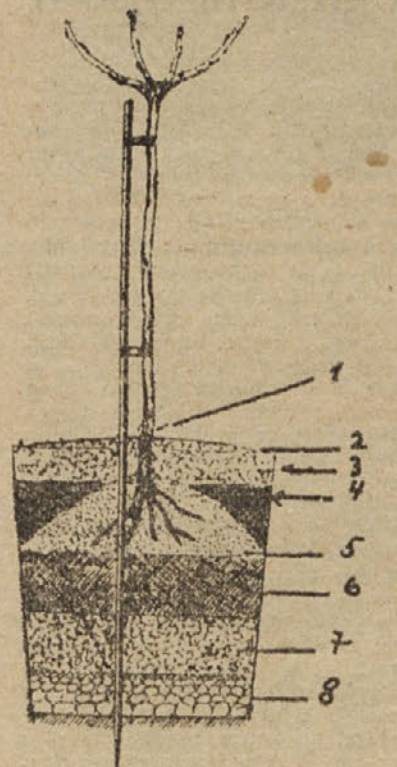
Na naših poljih več prostora lucerni

Kmetje naprednih dežel in lahko rečemo večina naših kmetov je prepričana, da je gojitev lucerne (erba spagna, erba medica) osnova napredku na vsaki kmetiji. Lucerna je za naše gospodarske razmere najvažnejša krmilna rastlina. Od nje pridobivamo seno najboljše kakovosti. V največji suši, ko ostale krmilne rastline htrajo in končno usahnejo kljubuje

lucerna zaradi svojih močno razvitih in globoko segajočih korenin suši tako da nas nikdar popolnoma ne izda. Z druge strani lucerna očisti zemljo ter jo obogati na dušiku, ki pride v poštev pri poznejših posevkih. Omeniti smo, da segajo korenine lucerne globoko v notranje plasti zemlje in na ta način črpajo iz zemlje vlago in hranilne snovi, katere bi drugače ostale neizkoriščene. Traja več let in ne zahteva posebne nege. Če upoštevamo ogromne vsote denarja, ki jih mora naš kmet že nekaj let izdajati za krmo, lahko rečemo, da je setev lucerne mnogo bolj donosna kot pšenica, rž, oves in večkrat tudi koruza ali druge kulturne rastline. Zato dodelimo lucerni prvo mesto med našimi posevki.

Lucerna uspeva povsod razen v preveč vlažnih in kislih zemljiščih.

Po nekaterih naših krajih kmetje dodelijo lucerni posebne njive in tam ostane toliko let, dokler popolnoma ne izumre. Napredni kmetje pa jo danes gojijo le 2-3 leta in na zemljišče, kjer je rasla, pozneje sejejo druge kulturne rastline, kar pomeni, da je lucerna uvedena v kolobarjenje. Pred setvijo moramo njive dobro pobranati, da izrujemo iz njih vse plevele rastline, katere zelo škodujejo lucerni v prvem času njene rasti. Pred setvijo je priporočljivo, da lucerni pognojimo s superfosfatom ali Thomasovo žlindro (60 kg na 1000 kv. m) in kalijevo soljo ali drugim gnojilom, ki vsebuje kalij (pepel, morska trava). Sejemo jo lahko med žitarice zgodaj spomladi. Na ha uporabimo 35-40 kg semena. Pri nakupu semena moramo paziti, da je seme čisto in da nima manj od 92 odstotkov kaljivosti. druga ali trgovina kjer si nabavimo seme, nam mora zagotoviti, da ni med semenom najhujšega škodljivca lucerne - predenice (cuscute). Dr. F. Juriševič

1. cepljeno mesto, 2. površje zemlje, 3. navadna zemlja, 4. dobro zrelo gnoj, pomešan z umetnimi gnojili, 5. fina zemlja ali pesek, 6. zemlja, pomešana z zrelim gnojem, 7. navadna zemlja, 8. drenaža.

KOKOŠJI TIFUS in griža piščet

V zadnjih letih se je zaradi raznih kužnih kokošjih bolezni marsikateremu kokošjerejcu večkrat spraznil kurnik. Neprenehoma namreč razsajajo sedaj tukaj, sedaj tam kokošja kuga, perutninska kolera, difterija in kokošji tifus. O vseh teh boleznih se je že mnogo in obširno pisalo, razen o kokošjem tifusu, čeprav je zelo nevaren. Kjer prične razsajati, uniči kokošjerejo kakor vsaka druga omenjena bolezen, z razliko, da jo je še težje ugotoviti in da traja delj časa.

Blizamo se pomladi, ko bodo gospodinjice, ki so ostale brez perutnine, podlagale jajca. Prva njihova skrb mora biti, da kupijo jajca dobrih pasem iz neokuženih kurnikov. Če bodo prišla jajca iz kurnika, kjer vlada kokošji tifus, bo ves trud zaman. Piščeta bodo deloma poginila za grižo, deloma pa navidezno ozdravila in prenašala bolezen dalje.

Bolezen povzroča kužna kal, ki se znanstveno imenuje «bakterium pullorum». Če bakterij napade komaj zlezeno piščo, povzroča v njem grižo piščet. Če se pa bolezen pojavi pri odraslih kokoših, jo imenujemo kokošji tifus.

Zdrave živali se okužijo, če uživajo hrano, ki je bila onesnažena z blatom mladih bolnih pišk ali pa navidezno zdravih kokoši, tako imenovanih prenašalcev bolezni. V blatu bolnih živali so vedno kužne kal.

Znaki griže piščet

Piščeta se izležajo že bolna iz okuženih jajc, ali se okužijo v prvih treh do štirih tednih. Če v jajcu okužena živalica poginejo večinoma v nekaj dnevih, druge pa bolehalo in navidezno ozdravijo. V prvih tednih življenja okužena piščeta pokazajo prve znake bolezni po približno enotedenski inkubaciji. Izgubijo najprej svojo živahnost, stojijo na mestu z razkuštranim perjem, zaprtimi očmi ter trepelajo in čivkajo. V okolici zadnjice se nabira blato rjavo-belkaste barve, ki zamaže perje, se strdi in tako mnogokrat zamaži zadnjico. V nadaljnjem poteku bolezni se izmečki spremene v belkasto-rjavo ali zelenkasto grižo.

Pišče ne je in trebuh se mu poveča. Po 2-3 dnevih boleznijo močno zmršavi in pogine. Povprečno pogine okoli 70% bolnih piščet. Če oboli starejše živali, je smrtnost

manjša kakor pri mladih. Piščeta, ki pretrpe bolezen, postanejo stalna nevarnost za kokošjerejo, ker vse svoje življenje izločujejo kužne kal.

Znaki košjega tifusa

Bolezen opažamo pri odraslih kokoših, če so jo v mladosti prebolele, ali če so se pozneje okužile. Za časa življenja ne kažejo take kokoši nobenega posebnega znaka. Okužba se namreč spozna na jajčniku, ko zakoljemo kokoš. Take kokoši manj nesejo in se iz jajc izleže le en del piščet. Pogostoma se opaža povečanje trebuha in vnetje trebušne mreže, ker se razpočijo in se razlijejo po trebušni votlini zarodki jajc. Tudi v rasti navadno nekaj zaostanejo.

Pri živalih, okuženih v starosti, se opazijo prvi znaki bolezni po 3-20 dnevni inkubaciji. Imajo zvišano telesno temperaturo, so leni, ne jedo rade in dobijo sluznato ali krvavo grižo.

Ugotovitev bolezni

Kakor je razvidno iz gornjega opisa, se ne da bolezen iz opisanih znakov vedno in točno ugotoviti. Znanstveniki so zato našli drugo sredstvo, ki se imenuje «aglutinaci-

ja». S pomočjo tekočine, sestavljene iz bakterij kokošjega tifusa, se na kapljici krvi, ki se vzame osumljeni kokoši, zve v nekaj minutah, če je kokoš bolna ali ne. Proces preiskovanja je še precej preprost, tako da ga večji kokošjerejci sami opravljajo.

Zdravljenje in pobiranje bolezni

Uspešno zdravljenje kokošjega tifusa ni znano. Nekateri uporabljajo kislo mleko, ampak z zelo dvomljivim uspehom.

Več kakor za zdravljenje, lahko skrbimo za pobiranje bolezni. Najradikalnejši način je seveda ta, da se vse kokoši okuženega dvorišča zakoljejo, kurnik, vališča, korita itd. pa prav temeljito razkužijo. Zato je pripravna 2% raztopina formalina. Navadno pa na dvoriščih, kjer so živali le delno okužene, izločimo le bolne kokoši. To ugotovimo s pomočjo aglutinacije. V okuženih ali sumljivih kurnikih naj se poslopek ponovi nekajkrat na leto, dokler ne izločimo vseh bolnih živali. Napredni kokošjerejci preiščejo kri vsem kokošim, katerih jajca nameravajo uporabiti za valjenje. V nekaterih državah je celo predpisano, da morajo veterinarji uradno preiskati kokoši, če gospodarji prodajajo jajca za valjenje. L.

Vprašanja in odgovori

F. L. iz DEVINA: Imamo kravo, ki se je pred dvema mesecema otečila. Pred približno dvema letoma je imela tudi tele. Pri tej prvi brejosti se je pojavila na njej nepopolni izstop nožnice, in to proti koncu brejosti. Preden se je drugič obrežila, je dobila katar na spolovilih, a od tega tudi ozdravila. Toda v dobi druge brejosti se je nepopolni izstop nožnice zopet pojavil, in to preje in v povzpetni meri, da si je bilo tele veliko manjše od prvega (prvo je tehtalo 60 kg, drugo pa 35 kg). Krava nima napornega dela; stara je kakih deset let ter drugače dobra. Ali smemo kravo zopet pripustiti k plemenitvi? Ni-li to nevarno z ozirom na narastajoči izstop nožnice? Ali je morda močnejši izstop nožnice posledica obolenosti na kuznem kataru? Ali pušča kužni katar sploh kake posledice, in če jih, ali so trajne?

ODGOVOR: Izstop nožnice je neozdravljiv in je posledica ohromelosti mišičevja v nožnici. Imel bi lahko v času, ko izstopa,

za posledico izvrženje ali kako hudo vnetje nožnice. Taka krava ni več za plemo, ker je vedno nevarnost izvrženja. Ni izključeno, da bi silnejši izstop nožnice ne bil posledica kužnega katarja na spolovilih. Pri kupovanju in prodaji odgovarja vedno prodajalec za take pogrške.

J.M. iz SALEZA: Imam njivo, ki ni bila več let gnojena in na katero mislim vsejati deteljo. Hlevskega gnoja nimam, zato mislim uporabiti umetna gnojila. Katerega mi svetujete in koliko na 1 ha? Da naj sejem deteljo?

ODGOVOR: Na 1 ha vzemi 5 stotov superfosfata, 1 stot 40% kalfjeve soli in 20 kg zvepleno-kislega amonijaka. Vsa tri gnojila premešaj, potrosi in podkopljaj en teden pred setvijo. Kot vidiš, smo ti svetovali tudi nekoliko dušičnega gnojila, ker potrebujejo mlade rastline nekoliko dušika v svoji rani mladosti. preden si ga morejo same črpati iz zraka. Deteljo vsej okoli polovice marca meseca.

Vboj proti škodljivcem sadnega drevja!

Del Tržaškega ozemlja, posebno pa obalni pas istrskega okrožja je izrazito sadjarske narave. Saj pridelava in izvažata ogromno količino sadja. Na žalost pa uničujejo letno veliko količino sadja razni škodljivci. Škoda, povzročena na ta način našemu gospodarstvu znaša sto in več milijonov litr.

Pri naših združenjih imamo na razpolago dovolj sredstev za uničevanje škodljivcev. Kaj je tedaj ukreniti? Spoznati moramo glavne škodljivce in izvesti potrebne ukrepe. V borbo proti škodljivcem morajo nastopiti vsi zavedni sadjarji.

Kateri škodljivci pridejo sedaj spomladi v poštev in kako se proti njim boriti?

Krvava uš, je po naših sadnih nasadih zelo razširjen mrčes. Napada predvsem jablane in hruške, in to korenine, stebila in veje ter mlade poganjke. Bolnice spoznamo po belem, plesni podobnem puhu. Če ta puh odstranimo, si okrvavimo roke (krvava uš). Sredstva za uničevanje mrčesa so: čiščenje korenin in drugih delov rastline s sadno ščetko in škropljenje z drevesnim karbolinijem ali 5% tobačnim izvlečkom, preden začne drevje poganjati. Ko drevje že poganja, uporabljamo raztopino zelenega mila in petroleja.

Ostale uši (črne, zelene), ki se posebno v vlažni in topli sezoni zelo razmnožijo, uničujemo s 4% raztopino tobačnega izvlečka (treato di tabacco) ali pa z izvlečkom kvasiljevih tršic (legno quassio). 2 kg tršice namakamo 48 ur v mrzli vodi, ali jih kuhamo 2 uri. Izvleček prilijemo raztopini 3 kg zelenega mila, katerega prej raztopimo v topli vodi. Vsemu prilijemo vode, tako da pridobimo vsega skupaj 110 litrov tekočine.

V Sloveniji je ogroženo že tretje leto celoten sadni pridelek po najhujšem škodljivcu sadnega drevja — ameriškega kaparju. Kaparje spoznamo po voščenih kapi, podobni ščitu, ki ščiti škodljivce pred napadi njihovih sovražnikov. Uš črpa rastlino hrano in, ko se razmnoži v večjem številu, rastlina usahne.

Kako se boriti proti tem škodljivcem? Takoj že ta mesec moramo očistiti sadno drevje vsega mahu, lišajev in stare drevesne skorje. Nato pa moramo poskropiti drevesa z 10% raztopino drevesnega karbolinija. Zelo znan vsem našim sadjarjem je ritikar, kateri takoj zgodaj v spomladini poklada jajčeca v sadno popje in ki mu pravimo cvetoder.

Veliko škodo povzroča pri nas vsako leto jabolčni zavijač (črvilost jabolk). Z drevesnim karbolinijem uničujemo gnezda teh škodljivcev, kateri se skrivajo pod drevesno skorjo v mahu in lišaju. Zato sadno ščetko v roke in očistimo drevesa! Vse odpadke takoj sežgimo. Drevesa škropimo s karboli-

nejem vse do tedaj, dokler se brstje (popki) ne prične napanjati.

Poleg tega imamo še nekatere boleznirastlinske narave in škodljivce, ki ponekod uničujejo ves pridelek. Posebno letos bodo nevarni, ker je toplo in vlažno vreme zelo vplivalo na razvoj raznih škodljivcev in bolezni sadnega drevja.

Kodravost in grintavost

Kodravost pri breskvah je zelo znana bolezen, ki je lani v istrskem okrožju ponekod uničila mnogo pridelka. Znaki bolezni so: listje in mladice porumenijo in se zvijejo. Mladi poganjki se posušijo in listje prezgodaj odpade. Bolezen povzroča glivice (exosascus deformans). Zanesljivo sredstvo proti bolezni je škropljenje z 4-5% raztopino modre galice (na 100 litrov vode vzamemo 4-5 kg modre galice in približno enako količino apna) škropimo, ko listje odpade in tik pred pomladansko rastjo, to je v času, ko je popje že nabreklo.

Grintavost ali škrop. Ta bolezen napada predvsem jablane in hruške. Znaki bolezni so rjavkaste lise na listju in plodovih. Te lise se potem spremeni v črne pege. Sadje postane grintavo, razpoka in počrni.

Tudi pri tej bolezni uporabljamo raztopino modre galice, in sicer 1% škropimo, ko začne sadje poganjati in takoj po cvetju. Priporočljivo je še tretje škropljenje 20 dni po drugem. Vse odpadke z dreves moramo sežgati.

Pomladansko škropljenje sadnega drevja

Teško je opisati vse škodljivce sadnega drevja in njihov razvoj ter navesti za vsakega posebej najbolj prikladen način zatiranja. Zato navajamo sledeče splošne ukrepe za pomladanski čas:

1. Vsa drevesa moramo očistiti drevesne skorje, mahu in lišajev. Odstraniti moramo vse suhe, rakave in namoljene veje. Odstraniti moramo z dreves in izpod dreves vse preostale gnile sadje (munija, monolija), goseničja gnezda, lepilne pasove in nalašč postavljene pasti za škodljivce in vse skupaj sežgati.
2. Zemljo pod drevesom moramo prekopati tako, da spravimo škodljivce v spodnjo plast zemlje.
3. Iz sadovnjakov moramo odstraniti vsa stara, bolna in nerodovitna drevesa.
4. Belenje dreves samo z apnenim belečem nima posebnega učinka. Vsa debela in veje moramo namazati ali poskropiti z 10% raztopino zelene galice (solfato di ferro) in apnom. Proti škodljivcem (parazitike) narave moramo škropiti drevje s 4-5% raztopino modre galice (4-5 kg modre galice in približno enako količino apna).

Perspektive našega kmetijstva

Tržaško ozemlje je v kmetijskem pogledu ozemlje nasprotstev. Podnebje, talne, posebno pa vodne prilike postavljajo naši kmetijski proizvajalci meje, ki zelo spremenljajo njena pridelovalne pogoje. Izrazito kraški predelji imajo svoje posebne pogoje, ki se zelo razlikujejo od pogojev v dolinah reke Mirne in Rižane ali pa v obmorskem pasu. Eni so pogoj kmetijskih panog v hribovitim koprskem območju, drugi pa hribovitih predelih rodovitne rdeče zemlje nad Umagom itd.

Omenili smo že, zadnje (glej članek Kmetijska vprašanja na našem Tržaškem ozemlju v Delavska kmetijska enotnost, št. 2), kako neenačrtno smo delali in delamo še danes. Napredka ni bilo in ga tudi ne bo, dokler ne bomo preusmerili našega kmetijstva. Mnenja nekatereh tujih «strokovnjakov» in posebno imperialističnih eksponentov, da kmetijstvo na Tržaškem ozemlju ne bo igralo nobene vloge, je zelo pogrešno. V resnici je Trstu potrebna povezava z njegovim zaledjem. Brez širokega zaledja to veliko mesto ne more živeti. Prepričani smo tudi, da je Tržaško ozemlje premajhno, da bi moglo prehraniti vse svoje prebivalstvo. Je pa nekaj kmetijskih panog, ki imajo tude vse pogoje, tako da bi lahko z njih pridelki v veliki me-

Vinogradništvo

Od vseh kmetijskih panog ima na Tržaškem ozemlju vinogradništvo najboljše pogoje za obstoj in razvoj. Tu uspeva vinska trta, ki daje odlično kapljico, katera nima toliko kisline kakor štajerska, dolenska in druga jugoslovanska vina, niti premajhne količine, kakor italijanska vina. Sladkor (alkohol) in kislina sta v pravem razmerju. Tudi okus vina je odličen. Zaradi tega so istrska vina znana in upoštevana. Normalna graduacija vina je 10-11°. V dobrih letih, kakor n. pr. letos dosežejo naša vina do 14 stopinj alkohola. Od črnih vin je znan koprski in izolski refosk, ki ga pridelujejo na prav taki trti, kakor kraški teran v okolici Tomaja in Dutovcaj. Odlična so tudi bela vina (buiski moškalt malvazija). Trto gojijo v buiskem okraju večinoma v vrstah, medtem ko v koprskem in miljskem okraju prevladujejo latniki. Približno število rodovitnih trt je 40 milijonov. Približni letni pridelek v srednje dobrih letih je 250.000 hl. Skoro polovica letnega pridelka se izvažata v Trst, v ostale nevinorodne predele Istre in Slovenije. Naše vinogradništvo ima veliko možnosti

razvoja - seveda pod določnimi pogoji. Predvsem je nujno potrebna tesna gospodarska povezava z zaledjem: Jugoslavijo, Češkoslovaško in drugimi srednjeevropskimi tržišči, nato pa je nujno potrebna preusmeritev našega vinarstva.

Istro so strokovnjaki uvrstili med predele, ki so zelo ugodni za produkcijo kvalitetnih vin. To pa lahko dosežemo le z uvajanjem odgovarjajočih vrst vinske loze, s tipizacijo vin in z modernizacijo naših kleti in kletarstva sploh. Na Tržaškem ozemlju imamo na pretek tako imenovanih absolutno vinorodnih predelov. Ostali so n. pr. neobdelani, še po ameriški uši (filokseri) uničeni vinogradi, z druge strani pa imamo še velike komplekse neplodne zemlje, kjer bi odlično uspevala vinska loza. Lahko rečemo, da smo glede količine pridelka še daleč. Glede na nadmorsko višino, na ekspozicijo terena in na vpliv sredozemskega področja v notranjost dežele imamo različne graduacije vinorodnih položajev, kateri imajo vse pogoje za gojitev raznih zgodnjih do poznih vrst loze, za gojitev namiznega grozdja, za sušenje in drugo grozdje za konzerviranje. Od vseh teh možnosti so izkoriščene le nekatere.

Vredno je opozoriti naše vinogradnike o škodljivosti nadaljnega širjenja samorodnih trt. Gojitev teh le na prvi pogled zelo privlačna, ker jih ni treba škropiti in žveplati. Samorodnice dajejo vina najslabše vrste in to bi v bližnji bodočnosti povzročilo ogromno škodo uveljavljenju naših vin na domačih in tujih tržiščih.

Druga zapreka razvoju našega vinogradništva je pomanjkanje delovne sile in primitiven način obdelave vinogradov. Pri mehanizaciji naših vinogradov so se odlično izkazali mali stroji za obdelovanje zemlje, tako imenovana «Freze».

Vprašanje tipizacije vin in z njo povezanih ukrepov naše vinske produkcije po raznih tržiščih je tesno povezano z združevanjem naših vinogradnikov v vinarskih združenjih. Te oblike združništva niso našemu kmetu popolnoma neznan, toda naša žalost so bile v preteklosti v rokah različnih ljudskih izkoriščevalcev, kapitalistov in zemljiških veleposestnikov. Če pa hočemo v resnici priti do zelenega cilja, se morajo naši kmetje združiti v zadruge za skupno predelavo grozdja in oddajo določene kokovosti.

Maršal Tito srbskim udarnikom:

Nočemo vojne, temveč gradimo tovarne, obnavljamo državo in ustvarjamo ljudstvu boljše življenje

8. februarja se je v Beogradu zbrala tisoč najboljših delavcev iz tovarn, rudnikov in podjetij LR Srbije in razpravljali, kako naj bi čim bolj izvedli petletni plan. Pri kosilu, ki so ga priredili na čast udarnikom, je govoril Maršal Tito. Maršal Tito je poudaril velik pomen udarništvu za Jugoslavijo, ki gradi socializem. Dejal je, da udarniki delajo za skupnost, za boljše bodočnost, to je za vse ljudstvo. V Jugoslaviji so vsi pogoji za doseg tega, kar potrebujejo jugoslovanski narodi. Za to pa je potrebna trdega dela in napeti vse sile. Narediti je treba stroje in sezidati tovarne, ki bodo izdelovale vse, kar ljudstvo potrebuje. Za prva petletna bo ustvarila takšne pogoje za življenje, o kakršnem niso mogli jugoslovanski delavci niti sanjati. Čeprav se v teh letih pogreša marsikaj, je treba vedeti, da čez dve ali tri leta ne bo več tega pomanjkanja. To bo pokazalo že to leto, ki bo sicer najtežje pri izpolnjevanju petletnega plana. Ze prvo leto plana je omogočilo oskrbo kmetov z mnogimi stvarmi, ki jim jih še pred letom dni ni bilo mogoče dati; vse to je seveda uspeh dela v tovarnah.

Nato je maršal Tito govoril o tretji ceni, to je ceni, ki bo kmetom omogočila, da bodo lahko poceni kupovali potrebne industrijske izdelke. Po drugi strani pa bodo kmetje prodajali bolj poceni kmečke proizvode, kar bo ugodno vplivalo na preskrbo delavcev in delavk v industriji. Jasno je, da imajo pri preskrbi prednost oni, ki največ delajo in največ proizvajajo. Za uvedbo tretje cene se je treba predvsem zahvaliti delavcem, ki so delali udarniško, dvignili proizvodnjo in znižali proizvodne stroške. Sedaj je vedno več tekstilij in tovarne vsak dan več izdelujejo. Prav tako pa je več drugih proizvodov, ki so potrebni kmetom. Maršal Tito je nadaljeval:

Kljub velikim težavam moramo najti primeren način, da vskladimo vse naše potrebe, tako da bo delovno ljudstvo čim manj trpelo, ker tudi največ daje. To ne gre niti lahko in ne tako hitro ter bomo še naleteli na težave, toda tudi te težave bomo premagali. Premagali jih bomo tako, da bomo prišli za delo vsi kot en mož in dali vsak na svojem mestu vse, kar zmoremo. Razvijajte udarniško delo in širite ga v vrstah delovnega ljudstva tam, kjer delate. Tako delamo za našo skupnost.

Vam, tovariši in tovarišice, se ni treba bati, da ostanete brez dela, če izdelate preveč blaga. Ne, pri nas se to nikoli ne bo zgodilo. Če bo proizvodov veliko, potem jih bodo mogli tudi ceneje prodajati in nam bo treba manj delati. Kadar bomo imeli preveč, ne bomo delali osem ur, temveč sedem. Prišel bo čas, ko bomo delali tudi samo šest ur in tudi samo pet. Socialistični družbi se ustvarjajo takšni pogoji, da bodo mogli ljudje živeti in se življenje dostojno navadnega delavca, temveč visoko kulturno življenje, o kakršnem so nas učili najboljši geniji človeštva: Marx, Engels, Lenin in Stalina.

Nato je maršal Tito prešel na mednarodni politični položaj. Govoril je o hujskanju na vojno in dejal, da bi nas hoteli s psihozo vojne ovirati in demoralizirati, da bi ne delali tako intenzivno in tako vztrajno kot sedaj. Toda to jim ne bo uspelo. Vojne pa ne bo, ker ljudstvo noče, ker hočemo mir in ga branimo, ker smo močni in enotni. Zadnje čase se mnogo govori o Marshallovem načrtu. To je načrt za reševanje ameriške finančne oligarhije pred krizo ki se ji neizbežno vedno bolj približuje. Zato hočejo ameriški finančniki vsiliti evropskim državam svoje blago in napraviti iz Evrope trg za kopičenje svojih dobičkov. Tem načrtom ameriškega kapitalizma služijo izdajalci delavskega razreda, tako imenovani desni socialisti. Marshallov načrt hoče zasužnjiti evropske države gospodarsko in politično. Maršal Tito je nadaljeval: Mi tega suženjstva nočemo, ker smo se ga otrsli enkrat za vselej. Ameriški finančniki pogotič so glavni netilci vojne. Ti ljudje ogrožajo mir in ne mi. Mi gradimo tovarne in obnavljamo svojo državo. Mi ne mislimo na vojno in je nočemo. Smo proti vojni, ker smo v njej izgubili

toliko dragocenih življenj in prestali toliko strašnega opustošenja. Globoko smo prepričani, da vojne ne bo, če bomo storili vse, kar je v naši moči, če bomo vsak dan razkrinkavali takšne vojne hujskače, če bomo poskrbeli, da bodo njihovi narodi zvedeli za to; brez ljudstva pa se ne morejo vojskovati.

Hočemo mir na naših mejah in ne bomo dovolili, da bi nam kdo kalil ta mir in da bi kdor koli prekoračil naše meje. Naša država je miroljubna našo državo upravljajo ljudje, ki ne mislijo na vojno, ki mislijo le, kako bi jo čim bolj izgradili, kako bi izdelali čim več tekstilij, čevljev in drugih potrebnih stvari, kako bi s plodonosnim mirnim delom ustvarili ljudstvu čim boljše življenje, le na to misli naše vodstvo in ne na vojno. Hkrati pa — to moram poudariti — misli tudi na to, kako bi povečalo našo obrambno moč, da nam nikarkoli izzavajna sila ne bo mogla škodovati.

Nato je maršal Tito končal svoj govor s pozivom udarnikom, naj nadaljujejo svoje delo za industrializacijo in elektrifikacijo Jugoslavije.

Med idrijskimi rudarji

Idrijski rudnik je eden največjih te vrste v Evropi. Ze 5 stoletij pridobivajo in izvažajo v Idriji živo srebro v vse dežele sveta. Idrija sama je zrasla in uspeva z razvojem svojega rudnika, sicer ne bi bila nikdar večja kot ostale okoliške vasi.

V petletnem planu ima tudi produkcija živega srebra važno vlogo. Tega se idrijski rudarji d. bro. zavedajo in posvečajo vse svoje sile za izvedbo in prekoračenje produkcije. Lahko trdimo, da je kolektiv idrijskih rudarjev eden izmed najboljših na Primorskem. To nam dokazuje stalno, redno proglašanje udarnikov, ki se vrše vsak mesec. Nekateri rudarji kot Česnik, Gnezda, Mohorič itd. so bili že riktat ali več proglašeni za udarnike. Postali udarnik, pa ni kar tako; za tri mesece zaporedoma moraš presegati normo za 20 odstotkov, hoditi redno na delo, odlikovati se v disciplini, biti moraš vzoren izvrševalec svojih dolžnosti in vzgled drugim.

Idrijski rudarji so tudi požrtvovalni. Dne 12. januarja je zaradi še neugotovljenih vzrokov nastal v jami požar in so se polavili plini. Rudarji so se rešili vsi. Tekmovali so, da bi preprečili večjo škodo. Pri gašenju požara je zgubil življenje rudar Golob Edo.

V preteklem letu so presegli za 5 odstotkov plan proizvodnje živega srebra, plan za izkopavanje rude pa za 25 odstotkov.

Rudarji imajo svojo godbo na pihala, ki ima 28 članov, ter orkester, ki šteje 16 članov. Aktivna je tudi dramska skupina, zelo je obiskovan redeč kotiček, knjižnica, ki ima nad 800 knjig, ki jih delavci čitajo v čitalnici ali na domu. Zelo je pri-

ljubjen tudi šah. Prosvetno življenje idrijskih rudarjev pa se bo še bolj razvilo v bližnji bodočnosti, ko bodo imeli na razpolago svoj velik prosvetni dom, ki je v načrtu.

Vodstva rudnika, ki je v vseh ozirih vedno v tesnem sodelovanju s sindikalno podružnico, je dalo za letošnjega fonda 50 tisoč dinarjev za rudarsko knjižnico, 50 tisoč za fizkulturo ter 100 tisoč dinarjev prosvetni komisiji za razne prosvetne namene in potrebe (nabava godbenih predmetov, raznih potrebščin). Tako gre dober del dobička v korist delavcu, da se tudi kulturno dviga in dobi zdravega razvedrila. Kakšna razlika tam in v Trstu pri Sv. Marku ali Aegatu!

Pa ne skrbi za to samo vodstvo rudnika. Leta 1947. je uprava rudnika sezidala 6 stanovanjskih hiš s 22 stanovanji, letos jih bodo sezidali še 7 z 28 stanovanji. Vsako stanovanje ima 3 sobe in kuhinjo, malo šrambo in kopalnico. Moderno, res udobno stanovanje. Vsi rudarji imajo stanovanje popolnoma brezplačno. Tistim, ki ne stanujejo po rudarskih hišah jim plača najemnino sama uprava.

Rudarji, delavci in nameščenci rudnika medsebojno tekmujejo, med obrati in med skupinami, za dvig produkcije, za izboljšanje delovne discipline, za higieno in na prosvetnem polju. Rudarska mladina ima tudi svojo tekmovalno zastavico.

Tako so se vključili idrijski rudarji v izvedbo jugoslovanske petletke in vestno izvrševanje svoje obveze napram domovini.

Idrija pa se lepo razvija in se bo še bolj, ker bo regulacijski načrt v nekaj letih spremenil tudi zunanje lice, tega važnega rudarskega središča na Primorskem.

družbi, ki ga ne prezira in katere ne sofraži več.

Po večerji se razgovarjam s priletnim možakarjem. Doma je iz Vojvodine, kmečki delavec je, zanimivo je, kar mi pripoveduje.

Pred vojno je delal pri veleposelniku. Moral je garati od zore do teme. Za svojo delo je dobil 12 dinarjev dnevno, s tem si je še moral plačati sam hrano. Mnogi so delali po dogovoru, ko jih ni gospodar več rabil, jih je kar odsvolil.

Sedaj pa je drugače, on je stalni delavec na državnem posestvu. Na uro zasluži 15 dinarjev, dela osem ur, v sezoni pa več, toda za nadure dobi polovico več. Kdor hoče jesti v menzi, dobi zadostno hrano za 25 dinarjev dnevno. On se hrani doma in dobi vse potrebno po proizvajalni ceni.

Ima brezplačno stanovanje in pri hiši dober kos zemljišča za svojo rabo, ima svojo kravico, kokoši, gosi in prašiča. Seno za kravo dobi brezplačno od državnega posestva. Delo na takih posevstvih pa je mnogo lažje, ker delajo vse s pomočjo strojev. On in

Nove uredbe o preskrbi prebivalstva v Jugoslaviji

Najnovejša odredba jugoslovanske vlade glede prehrane prebivalstva jasno dokazuje, da je delovno ljudstvo doseglo v prvem letu izvedbe petletke že lepe uspehe in da koraka k uresničenju blagostanja in socializacije svoje dežele.

Nova odredba bo še bolj pospešila proizvodnjo in obnovo opustošenih krajev. Po načelu »čim več in čim težje kdo dela, tem več mora dobiti« pa bo nagrajen vsak za svoje delo in doprinos skupnosti.

Ti ukrepi bodo predvsem močno pripomogli delavcem in delavkam v industriji ter kmetom. Po tej odredbi obstojajo sedaj v Jugoslaviji tri cene blaga, v preskrbovanju prebivalstva s prehranbenimi in industrijskimi predmeti.

Redna, zagotovljena preskrba zagotavlja vsem potrošnikom določene dnevne ali mesečne količine glavnih predmetov po nižjih cenah. Toda tudi tu je pravična razlika. Kdor več dela, tudi več potrebuje. Zato se delijo potrošniki po vrsti dela, ki ga opravljajo, in dobivajo zanj sorazmerno količino hrane in drugih potrebščin.

Nekaj primerov. Najvišje obroke dobijo rudarji in gozdarji, ki dobivajo dnevno 1 kg kruha, mesečno 1 kg in pol maščobe, skoraj 2 kg sladkorja in malo manj kot 2 kg slanine, 5 kg mesa in druga živila. Delavci, ki spadajo v drugo kategorijo, bodo prejemali pa 800 gr kruha na dan, mesečno pa poleg rednih obrokov živil še 3,2 kg koruzne moke, 1 kg in pol maščobe, 7 kg mesa ter 1 kg in pol sladkorja. Noseče ženske, bolniki in udarniki pa bodo dobili še 2 kg kave.

Nata način bodo industrijski delavci in delavke dobili zadostno hrano, da bodo lahko kos nalagam, ki jih pred nje postavlja petletni plan. Poleg zagotovljenih količin, pa si lahko vsak nabavi razne poljedelske in industrijske proizvode v proti prodaji, za katere pa velja višja, toda nadzorovana cena.

Velikanske važnosti pa je ta odredba za kmete.

Jugoslovanski kmet je obvezan, da odda določeno količino pridelka za redno preskrbo prebivalstva, z ostalim pridelkom pa lahko razpolaga po svoji volji. Lahko prodaja presežek v prosti prodaji, ali pa ga oddaja zadrugam po »veza-

nja ceni, v zameno od železnin kmečkega orodja in tekstila, pa do tobaka in kave.

Na ta način bo imel korist, da bo pridelal in oddal čimveč svojega pridelka zadrugnim trgovinam za preskrbo delavstva in onih krajev, ki so pasivni.

Nova odredba namreč določa tudi, da imajo pravico do nakupa življenjskih predmetov in industrijskih izdelkov po nižjih enotnih cenah tudi kmetje v pasivnih krajih, ki ne pridelajo dovolj, da bi lahko oddali presežke pridelka.

Prav tako imajo to pravico kmetje v krajih, ki so bili opustošeni med vojno.

Tako pomaga oblast onim, ki delajo in dajejo vse za skupnost, pomaga krajem, ki jim ni bila narava naklonjena, in onim, ki so pretrpeli grozote in uničenje okupatorja. Na ta način pa bo istočasno omogočen razvoj industrije tudi v pasivnih krajih.

Kakor je iz vsega razvidno, bodo prikažani le oni, ki skupnosti nič ne dajejo, ki ne delajo, ki hočejo le špekulirati na račun drugih. Za take pa ni mesta v novi Jugoslaviji.

Drobne novice iz SZ

Civilno letalstvo je v tako občesni državi kot je SZ velikega pomena. Zato polagajo posebno pažnjo razvoju, ki je povezan z razvojem letalske industrije.

Potniška letala, ki so jih zgradili sovjetski inženirji Tupolev, Polikarpov in Jakoljev, presegajo v marsičem tuja letala.

Med vojno je imelo tudi civilno letalstvo važno vlogo, sedaj pa pomaga narodnemu gospodarstvu.

Sovjetska letala vozijo na najdaljši progi na svetu Moskva-Dabarovsk (Daljni vzhod), ter povezujejo vsa glavna mesta in industrijske centre še v najbolj oddaljenih krajih. Uporabljajo jih pri geoloških raziskovanjih, pri čuvanju gozdov pred požari in za rajno zemljiško pomoč prebivalstva v oddaljenih krajih.

Odgovorni urednik ZAGAR BOSTJAN Tiskala Zadruga tiskarna v Trstu.

V ITALIJANSKEM KR OŽKU V LJUBLJANI

Po bratski Jugoslaviji

(Nadaljevanje s 4. strani)

V Mariboru smo videli tudi več priroprednih rojakov, ki so tam gori že razpršili, sedaj pa so se mnogi zopet vrnili na svoje prvotno delo. Ko smo končali potovanje po jugoslovanskih mestih, v katerih smo imeli v Ljubljani in se odpeljali na obisk v Gozd Martuljek. Na skrajnem severnem delu Gorenjske, nad Jesenicami, imajo pri tromerji Jugoslavija-Italijančankami je prijeten, res diven kraj Gozd Martuljek, priljubljeno izletniško mesto v zimi in poleti.

Tu ima centralni odbor ES počitniški dom za delavce. Dve krasni središči sta prej služili le gospodi, ki tu uživala in se zabavala. Sedaj pa dobiš tam delavce, kmete in uradnike. Potrebni in zaslužni dobijo izredni dopust in popolnoma brezplačno

oskrbo za dva ali tri tedne. Poleg tega pa imajo pravico še do rednega dopusta. Hrana je tu izvrstna in zadostna. Vsi pridobijo že v nekaj dneh na teži. Gozdovi, gore, zrak, in vse okolje sploh blagodejno vpliva na živce. Tu pridobijo delavci novih moči, se razvedrijo, delajo načrte za bodočnost. Spoznavajo se med seboj, pogovorijo se o svojih uspehih, o načinu dela, o težavah itd.

Pravo bratstvo vlada, ne opaziš razlike v občevanju in medsebojnih odnosih. Zapazil sem med njimi cigana. Zanimalo me je, kako da je tudi on med njimi. Miada delavka iz Ljubljane mi je dala pojasnilo. V stari Jugoslaviji je živelo mnogo ciganov, cele vasi jih je bilo. Sedaj se vključujejo v proizvodnjo, kar je prav čudno, skoraj neverjetno. Pa je resnično. Ta cigan — mlad dečko, se je pri delu odlikoval, postal je celo udarnik, sedaj pa uživa redni dopust v počitniškem domu. Vesel je in zadovoljen v

cela družina so socialno zavarovani, letno ima 15 dni plačanega dopusta, za vsakega otroka dobi še dodatek pri plači. Prav dobro se ima, le žal mu je, da ni mlajši, da bi še delal in užival sadove svojega truda.

Bližu počitniškega doma za delavce se dviga med smrekami lepa zgradba kjer je stalna kolonija za revne otroke. To ti je živčav in veselje. Mnogo je med njimi sirot in bolehnih. Učijo se in krepijo v švelem gozdnem zraku.

Ko se vrnemo iz Martuljka, opazujemo lepo Gorenjsko. Tudi tu, kakor po vsej Jugoslaviji, obnavljajo in gradijo.

Pred enim letom sem bil na Jesenah; kar začudil sem se sedaj, ko sem videl celo vrsto novih visokih zgradb za delavska stanovanja, prav tako v Kranju in drugod.

Povsod gradijo tovarne, elektrarne in stanovanjske hiše. Zadnji večer, preden smo se vrnili v Trst, je bil z nami tov. Regent, minister vlade LR Slovenije, dobro znani Iršarški borec za pravice delavstva.

Prijazno, tovariško se je razgovarjal z nami in se zanimal kot očka za vse najmanjše probleme in novice iz Trsta. Postal je minister, povsod vzbuja spoštovanje, toda ostal je preprost, navaden, kot je vedno bil. Ko smo se poslovljali, je izročal pozdrave vsem delavcem, vsakemu posebej in dodal: »Držite se dobro, fantje, ves demokratičen svet je z vami v vaši borbi proti imperializmu in vojnim hujskačema.

Hotel sem opisati, kar sem videl v dveh tednih po Jugoslaviji. Toda ne da se vse opisati, pero je okorno, ne moreš najti izrazov. Tisti duh, poleg, tisto navdušenje, ki vlada po tovarnah in raznih deloviščih, se ne da opisati. Borba za osvoboditev je bila trda, dolga, mučna. Tudi borba za obnovo in uresničenje plana je prav tako trda in mučna. Toda že doseženi uspehi in izgledi za lepšo bodočnost so v spodbudo vsem, ki tekmujejo in se žrtvujejo v prepričanju, da bodo koristili svoji državi in uštedili miru v tem delu Evrope.

(Konec)

Zadruga in predelava kmetijskih pridelkov

Naše zadruga na deželi se bavijo tudi z odkupi poljedelskih pridelkov in so navzlic raznim nedostatom dosegle že precejšnjo izkustvo na tem torišču.

Kakor vsako leto, tako bodo morale tudi letos pridno poseči po tem poslu za blaginjo naših kmetovalcev in ostalega delovnega ljudstva.

V Koprščini so nekateri kmetovalci nasprotovali tem odkupom ter izkoristili v svojo korist neugodni gospodarski položaj okraja, ki je nastal zaradi političnih mednarodnih razmer in stare, sedaj po zaslugi reakcije, pretrgane zveze s Trstom. Toda ravno ti odkupi, v kolikor so škodovali sebičnim interesom posejencev, so mnogo pripomogli skupnosti. Kajti ti odkupi so bili temelj večjih dobav blaga izven okraja, ki je bilo razdeljeno med vse potrošnike in tudi med one, ki niso imeli kaj prodati v Trst.

Koprška «Ljudnaproza» je poleg odkupa opravljala tudi predelavo nekaterih pridelkov, posebno z destilacije sadja in s pripravljanjem paradiznikove meze. Kljub temu da je «Ljudnaproza» napela vse sile za čimvečjo predelavo rajčic, je bila predelava daleč pod potrebo okrožja. Povpraševanje po mezi za izvoz je bilo tako veliko, da bi morala biti predelava vsaj štirinaskrat toliko, ako bi zadruga hotela zadovoljiti vsaj del kupcev.

Letos bi se morale baviti s predelavo tudi ostale zadruga v Koprščini. Posebno važno bi bilo, ko bi se s tem bavile «Ljudnaproze» v Piranu in Izoli, kakor tudi ostale Naproze. Vsekakor bo večji del tega poslovanja odpadel na Naprozo Koper.

Da se bo predelava vršila v večjem obsegu in brez ovir, je neobhodno potrebno, da si zadruga že sedaj nabavi potrebno pločevino, sode in vse ostale potrebščine. Zadruga pa, ki še nimajo urejenih prostorov in naprav za predelavo, morajo začeti že sedaj s pripravami in urejevanjem.

Poleg rajčic bi se dala predelati še druga zelenjava in sočivje, toda najvažnejše so rajčice, ki se v Koprščini pridelava v velikih količinah in ki bi se dale pridelati še v večjih, posebno ako bi kmetovalci bili gotovi, da z lahkoto in povoljno prodajo svoj pridelok.

Grah in rajčice so poleg grozdja oziroma vina, glavni viri kmetovalcev na tem delu ozemlja, in so najaktiv-

nejša postavka v narodnem gospodarstvu Koprščine posebno v izvozu.

Skoro vsako leto se zgodi, da v določeni dobi sezone graha temu ceno nenadoma pade in je blaga na pretek. V tem trenutku bi morale poseči vmes zadruga, pokupiti grah in ga konzervirati. S tem svojim nastopom bi ceno grahu dvignili, ker ne bi bil trg več tako nasičen, kar bi bilo kmetovalcem v veliko korist.

NAŠ ZADRUŽNI TEČAJ

Upravni in nadzorni odbor

Upravni odbor je izvršni organ zadruga. Predstavlja in zastopa zadrugo ter vodi njeno poslovanje. Vendar pa je od zastopanja izključen tisti član upravnega odbora, ki je v postu sam prizadet. Če zaradi takšne izključitve posameznih članov upravnega odbora ne ostane v odboru za sklepanje zadostno število članov upravnega odbora, zastopa zadrugo nadzorni odbor, ako pravila ne določajo drugače.

Če ni drugače določeno v pravilih, sta za podpisovanje firme zadruga potrebna dva člana upravnega odbora, od katerega sme enega nadomeščati tudi uslužbenec zadruga, ki ga s privolitvijo občenega zbora za to pooblasti upravni odbor.

O stvarih, ki spadajo v njegovo pristojnost, odloča upravni odbor na sejah, na katerih mora biti navzoča vsaj polovica njegovih članov. Seje sklicuje in jim predseduje predsednik ali njegov namestnik. Sklepa se z večino glasov navzočih članov. Ob enakosti glasov velja, da je ostal predmet nerešen.

V pravilih se sme določiti, da določeno število članov upravnega odbora lahko zahteva, da se skliče seja.

O sejah upravnega odbora se piše zapisnik, katerega morajo podpisati vsi navzoči člani; če kdo svoj podpis odreče, se to zapiše v zapisnik obnem z razlogom, če ga je ta navedel. Člani, ki so galsovali proti sklepu, smejo zahtevati, da se to zapiše v zapisnik obnem z razlogi, katere navedejo.

Nadzorni odbor je nadzorni organ zadruga, ki nadzira vse delo upravnega odbora in uslužbenec.

Ista oseba ne sme biti hkratu član upravnega in nadzornega odbora.

Podobna zadeva je tudi z raznim sadjem in tudi tu bi morale razne zadruga intervenirati s predelavo, kar jim bo letos mnogo laže, ker se dobi sladkor v prosti prodaji in v izobilju. Nekateri vrste sadja niti ne zahtevajo sladkorja za predelavo.

Največje težave so pri nabavi pločevine in kozarcev. Sodi in zaboji se že laže dobljo, čeprav so jako dragi in predelavo silno podražijo.

Za dvig in razvoj kmetijstva v Koprščini je neobhodno in nujno, da se zadruga začno intenzivno baviti s predelavo kmetijskih pridelkov, kar bi služilo tudi njihovem ugledu.

S. C.

ZADRUŽNA VZGOJA v Jugoslaviji

Po vsej Jugoslaviji se vrši veliko število zadrughnih tečajev, ki trajajo po dva, tri in tudi več mesecev. Za vse te tečaje skrbijo Zadrughne zveze ali pa iniciativni zadrughni odbori. Na teh tečajih se vzgaja na tisoče novih zadrughnih delavcev in delavk. Največja skrb se posveča vzgoji knjigovodij in upravnega osebja. Pokazala se je tudi velika potreba zadrughnih revizorjev in pomožnih revizorjev. Višje zadrughne organizacije so se zavzele, da odpravijo tudi ta nedostatek ter so organizirale srednje in višje zadrughne teaje.

Lansko leto se je zaključil srednji zadrughni tečaj v Ljubljani, iz katerega je izšlo lepo število pomožnih revizorjev in učiteljev. V oktobru se je pričel nov šestmesečni tečaj v Ljubljani in vzporedno s tem se vrši še večje število trimesečnih zadrughnih tečajev.

Podobna slika je v sorazmerju z velikostjo republik tudi v drugih republikah Jugoslavije.

Najvišji zadrughni forum Jugoslavije je pa preskrbel za višji enoletni zadrughni tečaj, na katerem se vzgajajo voditelji in učitelji za nižje in srednje zadrughne šole in tečaje gospodarske smeri, ki se bodo v letošnjem letu ustanovili po vseh ljudskih republikah

za vzgojo kadrov za nabavno prodajne zadruga.

Iz učnega načrta je razviden bogat obseg predmetov, kar dokazuje veliko zanimanje za razširjanje zadrughne vzgoje. Tedensko predavajo na tem tečaju 2 uri zadrughništvo, 4 ure politično ekonomijo, 2 uri pedagogijo, 3 ure tehnologijo, 6 ur knjigovodstvo, 2 uri ekonomsko geografijo, 3 uri ekonomsko-družbeno strukturo FLRJ, 3 ure organizacijo gospodarskega poslovanja, 3 ure gospodarsko matematiko, 1 uro načrtovanje, 1 uro statistiko, 1 uro finance, in kredit, 2 uri gospodarsko in delovno pravo in 2 uri ruski jezik; poleg tega v prvem semestru 4 ure in v drugem 6 ur tedensko praktičnega vežbanja.

Ta tečaj obiskuje letos 45 tečajnikov iz vse države. Z letošnjim letom bo ta tečaj prešel popolnoma na sistem višjih šol, s tem da se bo trajanje učenja povečalo od 2 na 4 semestre.

Obisk tega tečaja bo omogočen tečajnikom, ki sedaj obiskujejo enoletni tečaj v višjih semestrih kot izredni slušatelji. Ko izredni slušatelji bodo lahko obiskovali tudi oni zadrughni delavci, ki zaradi svojih službenih dolžnosti ne morejo obiskovati tečaja kakor redni slušatelji.

S. C.

Zadruga vojnih oškodovancev v Marezigah

V Marezigah so ustanovili obnovitveno zadrugo 26. febr. 1946. Od svojega nastanka do danes se je zelo razvila. Obnovitvena zadruga Marezige obsega vasi Lopar, Babiči, Bržani, Labor, Triban, Kavaliči, Boršt, Brtoki in Marezige. Zadruga šteje 264 članov, od teh je 121 pogorelec, katerim je bilo požganih 96 stanovanjskih hiš in 40 gospodarskih poslopj. Ostali člani niso pogoreli, pa so se vseeno vpisali v zadrugo, ker vidijo v njej najboljšo jamstvo, da si čimprej in z najmanjšimi stroški popravijo stanovanja in gospodarska poslopja.

Zadruga je v letih 1946. in 1947. obnovila 29 stanovanjskih hiš, 3 hleve, sezidala eno novo hišo in obnovila skoraj popolnoma uničeno šolo. Nabavila si je tudi kamion in motokikel. S tem je zelo olajšana obnova, ker je povsod po Istri prevoz gradbenega materiala, ki ga tu ni, zelo težaven problem. Za vse to je zadruga potrošila 12 milijonov.

Mnogo so si prihranili s prostovoljnim delom. Iz koprskih zaporov so do dobili mnogo gradbenega materiala, posebno strešnikov in opeke.

Vojna škoda na področju obnovitvene zadruga Marezige znaša 9,84 milijonov.

Mnogo so si prihranili s prostovoljnim delom. Iz koprskih zaporov so do dobili mnogo gradbenega materiala, posebno strešnikov in opeke.

Vojna škoda na področju obnovitvene zadruga Marezige znaša 9,84 milijonov. ni sprejemati mesečno nagrado. Natančnejše določbe o tem, koliko članov in namestnikov smeta imeti upravni in nadzorni odbor, kdo sme biti član teh odborov, o načinu njihove izvolitve in o odstranitvi, o trajanju funkcije, pristojnosti, poslovanju in odgovornosti članov upravnega in nadzornega odbora predpisujejo pravila zadruga.

Vse te posojilnice so opravile svojo nalogo in bi dosegle še večje uspehe, da jih ni ustavila vojna vihra prve svetovne vojne, a še bolj fašistično uničevanje.

Pred ustanovitvijo posojilnic in hranilnic so imeli razni bogataši in odedruhi iz mesta svoja posestva celo v najoddaljenejših krajih, ki so si jih prigrabili od domačinov za oduško izposojeni denar. Tudi iz predmestij so se domačini vedno bolj umikali in prepuščali zemljo svojim upnikom.

Ustanovitve posojilnic in hranilnic je najprej zajela ta pohod odedruhov ter osvobodila kmete in delavce iz njihovih rok. S sistematičnim varčevanjem so posojilnice prišle do sredstev, da so začele nuditi vedno večja in dolgoročnejša posojila zlasti kmetovalcem, da so odplačali svoje dolgove privatnikom. Kmetovalcem je bila dana možnost, da so jeli tudi odkupovati zemljo od onih, ki so se prej z odedruštvom in prevaro polastili.

Tudi obrtniki in mali trgovci so našli zaslombo v kreditnih zadrugah. Marsikateri obrtnik in mali trgovec se morata zahvaliti ravno kreditni zadrugi za svoje poslovanje.

(Se nadaljuje)

gorov lir na nepremičninah in 20,74 milijonov na premičninah v predvojni vrednosti.

50 letnica

poljedelskega zadrughništva na Češkem

Letos bo preteklo 50 let, odkar je bila ustanovljena centrala poljedelskega zadrughništva na Češkem. Toda ta jubilej se nanaša samo na osrednjo organizacijo, kajti posamezna poljedelska društva in zadruga so nastale že pred tem. Prvi poizkus ustanovitve centralne zadruga je bil 12. aprila 1896, toda šele naslednje leto v juliju je bila ustanovna skupščina, ki je sprejela pravila in v začetku leta 1899 je začela centrala s svojim delovanjem.

Pred 50 leti so bile razmere v češki vasi obupne. Kmet je bil v rokah odedruhov in je moral plačevati visoke obresti za izposojeni denar in istočasno skoraj zastoj prodajati svoje proizvode. Češki poljedelci so se zavedali svojega težkega položaja in so se prepričali, da se iz tega položaja lahko rešijo samo z lastnimi močmi. Znani češki zadrughni delavec Kampelík, ki je ustanovljajal na Češkem zlasti denarne zadruga «kempeličke», je poglavitno geslo «Kar posameznik ne more napraviti, lahko celota naredi». V nekaj letih je bila na Češkem zgrajena mreža zadrug, ki je zajela vse vasi in iz osnove izpremenila njihovo obličje.

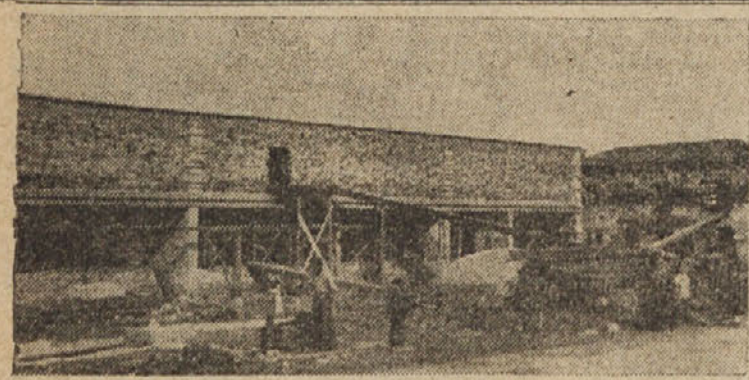
Visoka življenjska in kulturna raven češke vasi je delo poljedelnega zadrughništva. Svojo 50 letnico bo češko poljedelsko zadrughništvo slavilo ob prilike Slovenske poljedelske razstave v Pragi v mesecu maju v posebni ekspoziciji, v kateri bo plastično prikazano razvoj češkega poljedelskega zadrughništva.

Kredit

za zadrughništvo v Hrvatski Istri

Letos je država dodala zadrugham v Hrvatski Istri za 45 milijonov dinov kratkoročnih in 8 milijonov dinov dolgoročnih posojil. Krediti so bili razdeljeni sorazmerno na vse zadruga, tako da jih je pripadlo vsakemu okraju po 8 do 8 milijonov din.

V Istrskih kmetijskih zadrugah je sedaj zbranih domala 70% kmetičkega prebivalstva. Zadruga je 85. Se letošnje nameravajo ustanoviti nekaj novih zadrug. Na zadrughnih posestvih v zadnjem času mnogo grade. Tako so prišli v Bujčih pri Poreču graditi zadrughni dom in kolarno, v Brtoših pa Pazinu novo stanovanjsko zgradbo. Vse zadruga so bile doslej organizirane v zvezi Istrskih zadrug. Pred kratkim pa je bil ustanovljen zadrughni center za Istro, ki je podrejen hrvatski glavni zadrughni zvezi.

NOVA SOLA V IZOLI

Zadrughništvo na TO kot socialno gibanje v preteklosti

Ko govorimo o zadrughništvu preteklega časa na sedanjem Tržaškem ozemlju, govorimo predvsem o slovenskem zadrughništvu, ker je bilo v znatni meri socialnega značaja, ampak predvsem političnega in narodno-obrambnega. Vše to mu seveda ne more zanikati njegovega socialnega značaja. Da bomo bolje razumeli in spoznali zadrughni pokret pri nas, se moramo pogniti nazaj v dobo pred 70. in 80. leti, ko v naših krajih še ni bilo zadrughništva. Slovenci so bili tedaj domala sami proletarci, kmetje in delavci. Tudi med kmetovalci ni bilo veleposeljnikov in če je kdo bil, se zlepa ni več čutil Slovenca. Vsa trgovina, industrija in večje obrtništvo je bilo v rokah tujcev, katerih glavni cilj je bila obogatitev na račun siromašnega in neukega kmečko-delavskega ljudstva.

Naš kmet, ki se je s pridobitvijo zemlje komaj pričel osamosvajati — je skoro istočasno padel v odvisnost mest-

skih bogatašev, ki so jeli zasluževati z oduškimi posojili, dočim je mestno delavstvo kakor tudi ono, ki se je priseljevalo z dežele, izkoristil tedanji kapitalistični sistem. Posebno velja to za industrijske in pristaniške delavce v Trstu in Istrskih mestih Miljah, Koprju, Izoli, Piranu.

Poleg gospodarskega suženjstva je bilo slovensko ljudstvo tudi kulturno zasluženo, kar je imelo za posledico vedno večje raznarodovanje. Asimilacija je bila vsestranska, pri nekih zaradi neznanja, pri izobraženih zaradi občutka podrejenosti. Tako so se tedanji patriotje, ki se niso mogli nasloniti niti na državo, pokrajino ali občino, še manj na vire kapitalističnega izvora, se zatekli k samoobrambi in medsebojni pomoči, k zadrughništvu, kot edini organizaciji obrambnega narodno-gospodarsko-socialnega značaja.

Najprikladnejše in v tedanji dobi najbolj priznane zadruga so bile kreditne zadruga in tudi cilj tedanjih za-

drughnikov je bil osvoboditi našega človeka in prvi vrsti odedruhov.

Prvi poskus zadrughne organizacije je bil leta 1880, ko so ustanovili Hranilnico in posojilnico v Skednju. Ze ta poskus je uplašil tedanjo vladajočo klico, kar dokazuje najbolj dejstvo, da se je morala druga taka zadruga, ki je bila ustanovljena v Koprju 1884. leta, 3 leta boriti za svoje priznanje. Z ustanovitvijo te zadruga sta ravno dr. Spinčić in prof. Mandić začela svojo politično borbo. Leto kasneje je bilo ustanovljeno obrtniško društvo v Barkovljah. Takoj nato se je oglasil Kras z ustanovitvijo Hranilnega in posojilnega društva na Nabrežini leta 1887.

Poleg Hranilnic in posojilnic, ki so se kmalu razširile po vse deželi — bile so na Opčinah, Proseku, pri Sv. Križu, Sv. Ivanu, v Dolini, Riečanjih, Boljuncu, Skofljah, Dekanih, pri Sv. Antonu, v Pobegih, Mafezigah, Smarjah, Kortah itd. sta bili najvažnejši «Tržaška posojilnica in hranilnica» v Trstu, ustanovljena leta 1891, in Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu, ustanovljena 1906. leta. Važna je bila tudi «Splošna hranilnica», ustanovljena 1913. leta v Trstu.